Số THỨ 1816 NGÀY THỨ TƯ 5 AVRIL 1922 DEPOT LÉGAL INDOCHINE N° 111 NĂM THỨ MƯỜI

Trung Bắc Tân Văn

中北新聞

MỖI NGÀY RA MỘT SỐ

MỖI SỐ : 0$02

HANOI

Một năm	6$00	12$00	23$00	30$00	46$00	60$00
Sáu tháng	3$00	6$00	11$50	15$00	23$00	30$00
Ba tháng	1$50	3$00	5$75	7$50	11$50	15$00
Một tháng	0$50	1$00	2$00	2$50	4$00	5$00

Les abonnements partent du 1er et du 16 de chaque mois

Toutes les lettres destinées à la rédaction doivent être adressées au directeur 61-63, Rue du Coton, Hanoi

Fondateur : J. B. SCHNEIDER
Directeur : NGUYỄN-VĂN-VĨNH
Rédacteur en chef : PHAN-KHÔI-SỬU
Administrateur gérant : NGUYỄN-VĂN-LUẬN

Adresse télégraphique : TRUNG-BẮC-TÂN-VĂN HANOI
Téléphone n° 180

ANNONCES

Décomptées à raison de 3 lignes au centimètre de hauteur, sur 0 = 065 de large

4e page

Une seule insertion. . . . 0$20 la ligne
Par contrat annuel
Par centimètre et par insertion. . . . . 0$18 la ligne
Réclame dans la 1re page. . . . 2$ la ligne
Annonces judiciaires et légales. 1$80 la ligne
On traite à forfait pour les contrats importants.

DẠY CON TỪ THUỞ...?

Hỏi đến câu ấy chắc nhiều người không cần phải nghĩ ngợi, không cần tỏ ngần ngừng gì mà trả lời ngay rằng : "Dạy con từ thuở còn thơ !" Vâng, phương ngôn ta có câu « Dạy con từ thuở còn thơ, dạy vợ từ thuở bơ vơ mới về » thật là chí lý, không còn có điều chi mập mờ hay sai lẫn nữa ! Không những ta có câu phương-ngôn rất quan hệ cho đường giáo dục ấy mà thôi, cái từ tưởng ấy đủ ở nước nào cũng cho là đích-đáng, là thiết thực. Này như một nhà văn-sĩ Đại-pháp là ông Rousseau (Tau dịch là Lư-thoa) có nói rằng « sự giáo-dục của đứa trẻ con phải bắt đầu thì-hành ngay từ lúc nó còn nằm ở trong cái röng (1) » cũng là chỉ theo nghĩa ấy.

Như thế thì về phương diện giáo-dục, dù ở phương Đông, dù ở phương Tây, thường có lắm ý kiến giống nhau, vì ở đâu cái mục-đích của sự giáo dục cũng là tạo-thành được nên những người hoàn toàn tư-cách vừa về đường hình-thức vừa về đường tinh thần.

Cứ theo cái ý-kiến ở trên kia thì ta chớ nên trông rằng đứa trẻ con, lúc hãy còn bé nhỏ, chưa có thể chịu phép giáo-dục được, vì chưa biết phân biệt thế nào là phải, thế nào là trái cả. Ta phải biết rằng « bẻ chẳng vin, cả gẫy cành », nếu đứa trẻ khi nó còn bé mà không trông nom dạy dỗ, rèn tập bảo-ban ngay, thì đến khi nó lớn, việc giáo-dục rất là lắm nỗi khó khăn trắc-trở. Ta hãy ví một nhà giáo-dục như một người chủ rạp xiếc mà đứa trẻ chịu giáo dục như là một con vật thì rõ. Nếu người chủ xiếc kia nuôi được con vật từ khi nó hãy còn thơ-ấu, mà bảo ban rèn tập ngay từ lúc ấy thì chẳng mấy lúc mà luyện tập được nên một con vật làm trò rất khéo, không có điều chi khó nhọc cả. Nhưng nếu khi con vật kia vào tay người chủ xiếc mà đã lớn rồi, thì tất là sự luyện tập lắm nỗi khó khăn mà công khó lòng thành hiệu được. Việc giáo-dục đứa trẻ cũng vậy, uốn nắn ngay từ lúc bé thơ mà làm cho liệt nọc, những thói hư nết xấu đi, cùng luyện tập cho tiêm nhiễm lấy những điều hay nết tốt, thì lúc lớn tuổi đã sẵn khuôn phép mà sự giáo-dục sẽ có kết quả hay được. Vì thế nên câu « dạy con từ thuở còn thơ » là một câu cách-ngôn quí-báu cho các nhà phải dạy dỗ con em đó !

Song, nếu ta nghĩ kỹ xem thì câu ấy có đủ làm phương-châm cho là về đường giáo dục lũ bạn nhỉ không ? Cứ bình thì mà xét thì ta có thể nói được rằng là câu ấy chưa đủ làm phương-châm cho ta theo trong việc giáo dục trẻ thơ. Vì sao ?

Trước khi nói lẽ tại sao, ta trông nên nhắc lại rằng mục đích giáo-dục là cốt đào-tạo nên được những người tư-cách hoàn toàn, nghĩa là khí-lực mạnh-mẽ, tinh-thần hoạt-bát, ra đời phó với đời được đủ sức không nhiều thua kém, và lương-tâm ngay thẳng biết làm điều thiện, tránh điều ác trong khi tranh cạnh cùng người. Mục-đích giáo-dục là như vậy. Thế mà ta thường thấy lắm người, tuy được chịu một cái giáo-dục hợp cách, được cha mẹ biết thì-hành cái câu « dạy con từ thuở còn thơ » mà trông nom rèn tập ngay từ lúc còn bé tí ti, tuy thế mà những người đó cũng còn có điều khuyết-điểm hoặc về hình-thức, hoặc về tinh-thần là có làm sao ? Ôi ! ta nên biết rằng ảnh-hưởng của sự giáo-dục vẫn là có, song ảnh-hưởng của sự gia-truyền (l'hérédité) không phải là không : đứa trẻ sinh ra thường đã mắc phải những điều khuyết-điểm của ông cha truyền lại. Cha mẹ yêu đuổi sinh con khỏe-khoắn sao được ! Cha mẹ ngu đần mà sinh con thông-minh hoạt-bát thật là hiếm có ! Cha nghiện nghập rượu chè tất con mình gầy võ yếu. Đó là ốm-o, mà dễ mắc phải chứng kia tật nọ. Mẹ mắc bệnh lậu thì con sinh con cũng thường mắc phải. « Cha nào, con ấy » là một câu rất đúng rất phải vậy.

Như thế, nếu ta muốn cho sự giáo-dục của con cái ta không có điều chi khó khăn, muốn cho sự giáo-dục ấy được chóng có kết quả hoàn toàn, thì ta phải nghĩ đến ngay từ khi đứa con kia chưa ra đời mới được. Nghĩa là nếu ta muốn cho con ta sau này dễ thành người khí huyết mạnh mẽ, tinh thần hoạt bát, không hay tật nọ, mai bệnh nọ, không gầy gò ốm yếu, vàng vọ xanh xao, thì ta phải giữ mình ta, chớ làm điều chi thái quá, chớ vì tình-dục mà hao tổn sức lực tinh thần, mắc phải bệnh kia chứng nọ rồi truyền lại cho con. Ta nên ngẫm nghĩ mấy câu này của quan y-khoa tiến-sĩ Fleury : « Này, những các nhà thiếu-niên chỉ hay nay chè mai chén, nay ca lâu mai tửu quán kia ơi ! Các người chớ lấy làm lạ rằng sau này con cái các người sẽ làm cho các người thường hay giận dữ, phải đánh đập chúng nó luôn luôn, vì những tật xấu của lũ trẻ là ở như các người đã truyền sang cho nó từ lúc hoài thai đó. Trong khi chúng ta sắp được cái hạnh phúc làm cha mẹ mà ta không cần thận giữ gìn nghĩa vụ của ta thì ta chỉ là những quân giả man mọi rợ đáng khinh đáng ghét mà thôi ! » Mấy lời đó, tưởng đủ mà cảnh tỉnh những người hám mê chơi bời chè chén mà làm hại cho đường giáo dục của con trẻ sau này.

Muốn cho con ta sau này được khỏe-mạnh thông-minh, không những là ta phải giữ gìn trước khi tạo-thành nên nó ở trong thai-bào người mẹ, mà nhất là trong khi nó còn ở trong bụng mẹ lại càng phải trông nom cẩn-thận lắm mới được. Mà khi ấy là khi người mẹ phải nên luôn luôn nghĩ đến rằng : « đứa con trong bụng ta sau này được sinh-lớn hay không, được mạnh-khỏe hay yếu ớt, được thông minh hay ngu tối, cũng là tại ta ! » Phải giữ-gìn theo-phép vệ-sinh cho trong người lúc nào cũng được mạnh-khỏe thì đứa trẻ sinh ra sau này mới được cường tráng, cho người mẹ nay yêu mai đau, khi huyết suy-vi, thì đứa trẻ kia mạnh-mẽ sao được. Đó là một điều cần phải chú ý. — Phải giữ sao cho trong lòng lúc nào cũng được vui vẻ khoan khoái, vì người mẹ mà nay sầu mai tủi, nay lo điều này, mai nghĩ sự kia, tâm lòng tư-lự ấy có ảnh-hưởng không hay cho sức-khỏe và tinh thần đứa-trẻ. Đó là hai điều cần phải chú ý — Phải sao cho mất thường được trông thấy những cảnh-tượng tốt tươi đẹp-đẽ, tai thường được nghe thấy những âm thanh êm-ái dịu-dàng, trong lòng thường có những cái cảm-tình thanh-nhã, trong trí thường nghĩ đến những tư tưởng cao thượng; như thế thì đứa trẻ sau này sẽ sẵn có một cái trí-tuệ thông minh, sẽ biết hưởng những cái cảm-tình thanh khiết. Đó là bổ-biện cho sự giáo-dục của đứa trẻ được cái hạnh-phúc làm một con người nên để bụng luôn luôn.

Tóm lại, muốn cho giáo-dục đứa trẻ thơ được hoàn toàn, được có kết quả hay, thì câu « dạy con từ thuở còn thơ » cũng chưa đủ. Có lẽ nên cải là « dạy con từ thuở trong thai » thì đúng hơn ! Ôi ! làm cha làm mẹ mà muốn làm phải là một việc dễ ! Sai một li đi một dặm, nhỡ một tí là phạm một tội tày đình, vậy các nhà thiếu niên nam-nữ sắp được cái hạnh-phúc làm cha làm mẹ phải nên cẩn thận lắm mới được. Nói giống Việt-Nam sau này hay hay dở, mạnh mỏ hay yếu-hèn, khôn ngoan hay dần-độn, một phần trách-nhiệm, cũng ở như ta, vậy ta chớ nên đam mê sắc-dục mà bỏ cái nghĩa-vụ làm dận !

B. G.

(1) L'éducation de l'enfant commence dès le berceau. (J. Rousseau).

ÂU CHÂU ĐIỆN TÍN

HAVAS

Paris, ngày 3 Avril 1922

Việc ở Dantzig

Linh thủy nước Đức có đánh lính thủy nước Pháp. Một người lính thủy nước Pháp bị thương nặng.

VÔ-TUYẾN-ĐIỆN

Bordeaux, ngày 4 Avril 1922

Cái vấn-đề Sơn-đông

Ở Tokio có tin gửi về nói rằng hãn giao-ước ký ngày 28 Mars tại Bắc-kinh về việc Nhật-bản rút quân ở Sơn-đông về, sắp sửa đem thi-hành tại các miền có hòa-xa. Cứ quân lính Trung-hoa đến thay ở đâu được 5, 6 hôm, thì quân lính Nhật-bản sẽ rút đấy về. Hai chánh-phủ có cử các viên ủy-viên để trông nom việc rút quân. Chánh-phủ Trung-hoa phải chịu trách-cứ về tính mệnh và tài-sản người Nhật-bản.

Đại-pháp với Hoa-kỳ

Báo *New-York Herald* ở Washington có nói rằng : Hoa-kỳ bắt được bức thư của chánh-phủ Đại-pháp phúc lại về việc Hoa-kỳ đòi các khoản tiền binh tại nước Đức, thì du-luận ở Washington lấy làm rất bằng lòng. Có tin rằng nay mai Đông-minh trao đổi xong thư từ về việc ấy, thì lại sẽ gửi cho chánh-phủ Hoa kỳ một bức thư nữa, thế chánh-phủ Hoa-kỳ sẽ được biết thư sau này thì sẽ Hughes sẽ bày tỏ ý-kiến của ngài về cái thể lệ trả Hoa-kỳ các khoản phí-binh ấy.

Việc nước Hung-gia-lị

Các nơi bảo-hoàng được tin vua Charles bằng hà ai nấy rất là buồn rầu. Những người thuộc về đảng chánh-phủ đều nói đến vua Charles một cách xót xa và tôn kính. Nói về cái kết quả chánh-trị thì dư-luận cho rằng từ nay cơ sở nền đã phục tích song sẽ... Về cái vấn-đề ấy, dư-luận sau này chắc là sẽ phải nhạt đi nhiều.

Dư-luận ở Bucarest muốn xin chánh-phủ Hung-gia-lị chịu lấy tiền phí tổn về việc đám tang vua Charles.

Việc xứ Haute-Ilesie

Trong cái mỏ Péterhof trong quận Ratibor, có lửa bốc lên, hiện nay chưa dẹp được. Có 16 người bị hại, và 38 người bị thương. Hiện nay còn 400 người thợ mỏ còn ở trong mỏ.

Việc nước Hy-lạp

Cứ theo như lời báo *Les Débats* thì trong buổi Thứ-bảo nghị-viện họp ngày hôm nay, có một viên nghị-viện về hạt Thrace đọc một lời bá cáo yêu-cầu vua Hy-lạp thoái vị. Trước khi nghị-viện đầu phiếu, ở bên ngoài, Chánh-phủ được 153 phiếu, lỗ lòng tin cậy, 86 phiếu phản đối, 11 phiếu trung-lập.

Việc nước Nga

Các nhà quyền-binh định thi-hành việc ích-biên tài-sản của các Giáo-đường, thì nhân dân và lính tuần-cảnh hai bên xung đột nhau, nên chánh-phủ Xô-viết lại thôi không thi-hành bắt chỉ dụ ấy.

Việc nước Tchéco Slovaquie

Nguyên lão nghị-viện ủng chuẩn bản dự-thảo luật pháp cho phép chánh-phủ một một cuộc công-thái tại nước Anh.

Các viên nghị-viện gửi thư cho người Đức đến phản-đối việc ấy.

Nước Lỗ-mã-ni đối với cuộc hội-nghị Gênes

Báo *Des Débats* nói rằng nước Lỗ-mã-ni xét cuộc hội nghị Gênes, nhất về phương-diện kinh-tế. Có xem như lời chánh-phủ lại cáo cho các báo-quan ở các kinh-đô của bốn nước về cuộc Tiểu-đồng-minh thì biết rằng các nước Á-châu trung-cường sẽ lồng tán trợ cho cái chính-sách của Đại-pháp tại cuộc hội-đồng Gênes là một cái chính sách tôn trọng các bản hòa ước.

Quốc-trái Đại-Pháp : 3%, 56.80. — 5%, 78.95. — 5%, 1920 88 75. — 6%, 1920 94.

Văn-minh tiến-bộ người ta có được sung sướng hơn xưa không?

Mới đây tôi có đọc một bài Pháp-văn, nói về văn-minh tiến-bộ và bàn đến vấn-đề sung sướng của loài người, ý-kiến rất là mới mẻ và cao-xa, tôi xin trước dịch ra đây để công-hiến các ngài.

Đời nay, ai cũng công-nhận rằng văn-minh đã tiến-bộ, đời người đã được sung sướng gấp mười đời xưa, cái đó ai mà chẳng công-nhận.

Tác giả lại cho rằng sự sung sướng ấy chưa chắc có cả, vì mình là tiến-bộ chưa chắc đã giúp cho sự sinh-hoạt được nhẹ nhàng, và văn-minh nên có tiến-bộ, cũng có ngày mai một...

Khi ta thông thượng rằng vì những kẻ đã đã thí-nghiệm rằng cách sinh-hoạt của người đời nay đã được đổi-đào hơn xưa, ta cũng đừng có quên rằng ta không thể trông thấy được bước tiến-bộ của văn-minh.

Thường khi ta đã thí-nghiệm rằng văn minh đã tiến-bộ thì ta lại nhầm mà cho là đời người đã được sung-sướng, mà sự sung-sướng ấy thật còn phân vân.

Thật đấy, có phải ta vẫn tưởng rằng cách sinh-hoạt của người đời đã tiến-hóa mà ta cho là người đã được sung sướng không ? Có phải ta vẫn tưởng sự tiến-bộ làm cho đời được sung sướng không ? Nghĩ như vậy thật là một cái độc-tưởng ! !

Bao nhiêu nhà văn-sĩ đã làm thành sách, viết lên báo chương, nhà mỹ-thuật đã miêu tả nào các tranh mà quyết rằng nhờ bước tiến-bộ ta sắp đến ngày sung sướng !

Ta thử xem sự tiến-hóa ấy đã ảnh-hưởng vào cuộc đời một cá-nhân những thế nào ? Về đường vật-chất thì đã có nhiều là cách sinh-hoạt của bọn hạ-lưu đã được thảnh-hơi, nhẹ-nhàng, mà những việc đó về mấy thế-kỷ trước còn là mộng tưởng. Công việc làm ăn đã nhẹ nhàng chóng vánh và bớt khổ-ải về về. Các hạng phương kế đã quan phòng, hoặc đã bênh vực bảo trợ cho người ta, hoặc để trông nom giữ gìn cho người ta khỏi phải bệnh-tật đau đớn, đã hằng ngày thêm ra. Các thực vật rút là hiếm hoi quý báu khi xưa, bây giờ người thường dân đã có mà ăn. Các đồ y-phục, các đồ dùng, các đồ để trang hoàng trong nhà mà khi xưa những ông vua đại-phú mới có, bây giờ ai cũng có được.

Nếu nhờ người ấy có thấy cách sinh hoạt của họ đã tiến-hóa mà lấy làm sung sướng không ? Quyết nhiên là không ! Ấy như là khi mình được mạnh khoẻ thì không thường gì đến sự sung sướng mình được hưởng trong lúc không phải ốm đau. Nói tóm lại là lúc khổ sở thì biết mà khi được sung sướng thì không rõ, tựa hồ như giòng nước chảy có gặp cái gì ngăn-trở thì mới thấy tiếng kêu róc rách, vì chính ra hưởng sự sung-sướng là làm bớt cái nghĩa sung sướng của đời vậy.

Đến cả trí-thức kiến-văn cũng như sự sinh-hoạt.

Trí-thức đương mở mang, kiến-văn được rộng rãi, ai đã chắc là sung sướng hơn người tiền-bối ?

Đã đành rằng nhiều nhà triết-học đã nói rằng sự sung sướng là do ở học-thức mà ra, nhưng mà học thức có làm cho ta được sung sướng hẳn không ? hay là chỉ để an-ủi được ta những lúc ưu-sầu khổ sở mà thôi ?

Ấy cứng còn bỏ nghi như vậy mà nhân khi ta đã gần biết rõ sẵn rằng muốn được sung-sướng thì phải tiến bộ về vật-chất hay về tinh-thần.

Văn-đề ấy thật không giải được, mà các lý-thuyết còn tương phản nhau.

Có người bỏi mỏi, nhà triết học muốn được sung sướng thì giản cổ hơn hay là khôn ngoan hơn ? Nhà triết-học trả lời : Giản cổ hơn, vì ta không thấy người giản cổ đến kẻ khôn, mà kẻ khôn ngoan vẫn phải cần cạnh đến người có cần..

Nói đến cần cải và sự khôn-ngoan thì lòng dục-vọng của người đời thật không có giới-hạn. Khi ta đã thỏa được một điều ao ước thì ta lại mong mỏi những sự khác, thành ra trí ta lắc nào cũng bối rối. Một đứa trẻ khi đuổi một con ong thì không dừng gì đến sự ngay hiểm. Khi đã bắt được ong thì bắt đầu lại thấy cả đàn ong bay ra. Thế cũng như là người ta hay mơ màng nhiều mục đích, mà khi đã đạt được một mục đích rồi, thì lại thấy nhiều mục đích khác, thành ra trí ta không bao giờ được mãn nguyện. Ta mới giồng một cây. Cây bắt còn non mà ta lại muốn ăn quả được chín thì làm sao được ? thành ra suốt đời ta chỉ mơ-màng những sự không đâu.

Vật-chất và tinh-thần tiến-bộ bao nhiêu, thì lại thấy nảy thêm những sự cần dùng khác, và lòng dục-vọng của ta lại tăng lên, như thế thì vấn-đề sung sướng và sự tiến-bộ lại hình như trong phản-hạn.

Vậy thì tiến-bộ bao nhiêu thì lại mơ màng cuộc vui-vẻ sung-sướng bấy nhiêu, mà sự mơ-tưởng không phải là làm cho người được sung sướng hơn lên đâu.

Bây giờ ta lại vì như sự tiến-bộ đã hiển nhiên thì luận-lý của đời người có tiến-bộ không ? Bằng như ta đã công nhận rằng người đời nay đã biết cái chữ nghĩa vị-kỷ, thì người ta có bớt khổ-sở không ? Vấn-đề ấy thật là lâu nhiêu. Đã có người nói rằng : nguyên một sự đọc đến, không cần phải tăng-thống-lực khác cũng đã gây cho ta một cuộc sung-sướng hoàn-toàn. Lại có người nói rằng : [illegible] được sung sướng.

Nay ta bàn sự tiến-hóa về phương-diện chính-trị của xã-hội thì cũng như thế.

Tại làm sao đến việc chính-trị đã tiến-hóa mà cũng không làm cho ta được sung sướng ?

Ta nói rằng cớ sở cho là chính-trị đã tiến-hóa, mà bước tiến-hóa ấy có ảnh hưởng cho cuộc sinh-hoạt của loài người, là nhân phẩm càng ngày càng trọng, trọng vì càng ngày ta càng được thêm quyền-lợi riêng, trong ấy ta đã chắc được cái quyền tuyệt-đối lợi được cái chỉ-nghĩa bình-đẳng.

Nhưng ta phải biết rằng bước tiến-hóa ấy chỉ có ảnh-hưởng cho những bọng người xưa nay là khốn-nạn, bọn nô-lệ mà thôi. Nhưng bước tiến-hóa ấy gây nên một cái chữ-nghĩa tự-do quá hạn, thành ra hại đến nghiệp-lật đến trật-tự của xã-hội, thành ra sự quá lạm ấy sẽ có ngày nó phản, kẻ những thủ-đoạn hại cho cả xã-hội mà xã-hội ấy sẽ có ngày bị nghiệp đảng cường-quyền trở hiếp.

Vậy thì sự-tiến-bộ gây nên điều hay mà do ở cái hay, tất có cái hại.

Như thế, người ta sở-dĩ chưa được thỏa-mãn, chưa được sung sướng là vì nhiều cớ :

Điều thứ nhất là khi ta đã được mãn nguyện, một điều gì thì ta quên lúc khổ sở mà nghĩ liền ngay đến những điều khác để đến nỗi lòng lòng ta lúc nào cũng bồi rồi... lại còn một điều nữa là người ta không thể biết được sự sung-sướng, hay là ít ra là sự thỏa mãn, đó là tiến-bộ về đường chính trị hay về phương-diện xã-hội cũng vậy ; bước tiến-hóa

MỚI XUẤT BẢN

BA NGƯỜI NGỰ-LÂM PHÁO-THỦ

(Lịch sử tiểu-thuyết nước Pháp)

Soạn-giả : ALEXANDRE DUMAS

Dịch giả : NGUYỄN-VĂN-VĨNH

Mỗi tập 0$15 — Toàn bộ 24 tập, gấy bằng ba quyển « Thuyền-tình bể ái », Giá bán 3$00

Tiền cước gửi là 0$35

Bán mau kẻo hết !

(Reproduced from the collections of the Library of the Cornell University Digital Collections (Cornell films của Đại học Cornell)

hay là sự hoàn-cải ấy, chỉ ở bề ngoài, nghĩa là ở cái vỏ của một xã hội mà thôi, mà chính ra cái cốt-tủy của xã-hội thì không hề chuyển vận.

Bàn đến các việc của một xã-hội thì ta có thể chia ra làm hai phần : 1· bề ngoài, để thay đổi ; 2· phần trong, không hoàn-cải bao giờ.

Người ta để khuynh-hướng về bề ngoài, hay quan-sát bề ngoài, mà ta có thể bảo bề ngoài là cái hình chất của một xã-hội. Ta hay lưu-tâm chú-ý về bề ngoài, cũng như ta hay ngắm nghía xem xét một tấm hàng thêu đẹp, nhưng mà những chỗ thêu gấm đan hoa làm cho rõ hẳn cái cốt ra là cái phần ở trong...

Vậy thì khó mà để biết đích xác bước tiến-hóa của xã-hội, cả về đường luân-lý lẫn chính-trị. Như thế thì khi ta bàn đến văn-minh tiến-bộ, ta chỉ nên so những phương-diện rút là giản tiện về vật chất và tinh thần mà nói. Nay muốn bàn đến văn-đề tiến-bộ về luân-lý và chính-trị thì ta lại phải tìm phương-pháp khác. Nhưng cũng đừng quên rằng nếu ta có cách biết rõ bước tiến-bộ cũng chỉ so đường sinh-hoạt của từng cá-nhân mà thôi, chứ sự tiến-bộ ấy cũng có ngày cả toàn thể làm tiêu-duyệt...

Ng.-đ.-V.

LỜI ĐÀN BÀ

Người khôn của khó

Khi trước theo phong tục nước ta chính-sính có phần dễ dàng hơn bây giờ nhiều lắm. Thì dụ như người làm ruộng cũng không phải làm nhiều như đồn điền khai-khẩn những hàng mấy nghìn trăm mẫu, chẳng qua đôi ba chục mẫu là cùng ; mà phần nhiều người nâng làm, cho nên số gạo ăn quanh năm đều đủ mà còn có thừa ra.

Người buôn bán không đợi số vốn to mới buôn bán nổi, kể có năm ba trăm một vài nghìn quan tiền cũng cất hàng hàm hàng chạy vậy, đồng này vào, đồng khác ra, xoay đồng tiền như cái chong-chóng, không dám trễ chút thời-giờ nào, mà công dụng ăn tiêu thấy nhờ đó tinh đủ phương việc cả. Đến ngay như nghề làm ruộng làm it không đủ ăn, vì nước công vật-liệu đã đỡ cho ta, còn làm nhiều phải vay mượn thì cũng không phải là khó, không phải là một món tiền làm ruộng nổi, vì tiền vay cao lãi quá, có những năm bấy phần, hạ nhứt cũng là ba bốn phần, mà nghề làm ruộng là tiền năm nọ kéo sang năm kia mới biết lời lỗ, chớ không phải một ngày một tháng mà trả ngay lại được. Nếu để nhự tích nguyệt lấy mà lời lãi cho như thế, phỏng còn làm gì ra ; cho nên những nhà nông-nghiệp thấy cái cảnh khó khăn cần đối mà đành phải xếp nghề ; dẫn trở qua nghề buôn ; biết buôn bán làm sao ? Có phải buôn đó bán đây như những kẻ nghèo hèn làm lụng để kiếm mà nuôi thân, thời cần nói làm chi.

Chỉ như người kha khá về bậc trung, thời dẫn làm nghề buôn hay làm nghề ruộng, cũng phải một mình làm mà nuôi cho nổi cả mười người thế mới gọi là làm nghề ; nghĩa là mình làm chủ cái mà vận-động sử-linh cho mọi người trong nhà làm công việc theo mình. Xưa kia buôn hàng nắm như là cất cau khô, trữ đường mật, buôn thóc gạo ngô đậu, muối là những nhà đã khá vốn lắm ; hoặc để đó đợi hết mùa thời bán. Còn ghé thuyền đi lại là hàng chạy, khi bán tỉnh này, khi sang tỉnh khác, buôn đàng trong, ra bán đàng ngoài ; tuy ngày tháng mùa màng không dịnh chừng trước, mà cũng như có hạn lệ với nhau rồi buôn có chỗ, bán có nơi, khỏi sợ trễ nải. ngộ có cao thời được lãi nhiều hạ thời lãi ít, làm sao cũng đủ vốn vừa ăn tiêu, nên chi họ ham hố lắm ; không những mấy nhà nghề-nghiệp đã đành, đến nhà quan, các bà, các cô, mà cũng tranh nhau cất hàng mành hàng ghe tập buôn tập bán cho quen ; buôn bán đã quen, lại có thú vui ở trong, nhiều sự lợi lợi. Kịp đến bây giờ không thể được nữa, vì đã có xe hỏa tàu thủy vận tải đi lại, sản vật không chỗ nào vêm trệ như trước, mà nhà buôn bán phòng ăn hút bắt giá cao được. Người bán thời đông, sự vận chuyển lanh chóng như chớp mắt, thời người mua qui hồ của mới thực tốt, chớ rẻ mà cũ kỹ, họ cũng không màng.

Trừ phi những nhà dại nông đại cổ, còn kinh doanh nổi, vì vốn họ to dầu lời lỉt mà hàng vẫn bán chạy thời cũng là thành nhiều, sẵn có cơ nghiệp mối ngày thêm giàu ; còn những nhà thường thường thời vốn liếng đã ít, tư-cách lại không có, vào ra chỉ món tiền còn-con không thể ăm cho ra lãi như trước được. Nếu nóng nả mà đi hỏi tạm góp vốn người ta cho ra vốn mình. thời chưa chắc ai đã tay sành sỏi cả, làm sao cho khỏi lỗ, khỏi hao thất, bởi có đó mà đành phải đóng cửa ngồi ăn. Ngày càng thấy lãnh lạc xuống vậy.

Bây tôi nói là nói về phần chị em đàn bà chúng tôi, khi trước nguyên cũng có nhiều người nhờ công-lao tần-tảo lắm, mà gây nên sự nghiệp ; giàu có do ở nơi buôn bán, làm ruộng đất mà ra, khi giúp đỡ cho chồng trong buổi hàn-vi làm học trò, khi nuôi con cái dương lúc nhỏ thơ, mà sau nên người nên vóc, thật cũng có công lao với đời ; thế mà sự thay đổi người khôn của khó, hóa ra lắm kẻ hinh nhu không có công việc mà làm. Ấy đó là một cái hiểm-trạng cho [illegible] mà nghề nghiệp đã bỏ, vậy thời cái nỗ nẹp cương tỏa ưa sau có, cái thiếu cái tri thức đó mà thôi. Người đàn bà mình cũng có nhiều cái tính tốt biết chịu thương chịu khó, bao nhiêu sự nhọc-nhằn đàn-đang làm được thời đàn bà đều làm được cả. Nương mà làm thời hay làm, chớ không hay suy tính ngừ trước nghĩ sau, theo thời buổi mà sửa sang nghề-nghiệp của mình. Trước kia mình làm nghề nghiệp buôn bán, bất quá quanh quẩn với nhau cho nên dễ, ngày nay ra góp mặt với đời hóa vật giao dịch lưu thông cả thế giới, hơn được thua kém cho nên khó. Lấy một điều nhỏ mọn mà ví như đọn mâm cơm ra, vợ chồng con cái ăn với nhau, thời muốn làm sao cũng là vừa cả ; nếu đi có quan khách đông, yến-tiệc phải làm khôn khéo làm sao người ta trông mới đẹp mắt, đó là nghĩa thường tình mà thiết thực lắm. Bởi thế nên nhà nước đã mở cuộc nông-thương khuyến-dụ, lại tu-lý đạo lộ, nay đặt đường xe-hỏa phía bắc, mai đặt đường xe-hỏa phía nam, cũng cốt là dìu-dắt người mình bước lên con đường tối lỉ, khoáng-trương tài-chính cho nhơn-dân được sung-dụ mà cải tư cách của người mình còn không chẳng chịch lên, là tệ tại mình.

Phàm sự buôn bán, nghề nghiệp gì cũng là cần phải có đủ trí thức vận động buôn bán, coi như người các nước muốn làm nghề gì cũng là học cho chuyên tinh mới ra làm, lết không lỗm lỗi ; mà cuộc thương-mại người ta lại chú trọng về phái làm ông hơn đàn bà ; nhưng mà nước mình xưa nay thời dàn bà buôn bán nhiều hơn đàn ông, thế thời cái trí thức cũng nên chi a sẽ cho đàn bà cũng một phần để ý tới-dụng cho hợp với tư cách mới, chẳng là tốt lắm ra để chi thỏ vẫn than dài người khôn các khó.

Đạm-Phương nữ-sử.

Dư luận Nam-kỳ

Cái thói buôn người

Lúc này, ở Saigon-Chợ-lớn bớt nghe nói những chuyện ăn cắp con nít như độ trước. Trộm xét, thằm nghĩ tưởng cho quản ăn cắp ấy bị luật tòa nghiêm phạt nên mới tạm lánh mà chừa bỏ, lo cái nghiệp làm ăn ; hoặc chúng nó liệm nhiệm đặng it nhiều mà vẫn-minh rồi, nghĩ biết cái nghề người ăn cắp người ấy là nghề-de-tiện, duy có quân giả-man còn lấy làm thế sanh-nhai mà thôi, nên không thèm chuyện tới nữa, cho nên nỗi gây thù với luật nước phép quan mà phải bị dày lưu xa xứ. Thầm tưởng vậy thầm mừng cho nhau, đi đâu, mới đây, thoạt nghe tiếng đồn vang, rằng có một chiếc thuyền bầu — nghe tới tiếng thuyền bầu thì chắc hẳn của bạn mình ở Trung-kỳ, chẳng sợ sai lầm một mảy — rằng có một chiếc thuyền bầu chở con nít nam nữ, từ lên làm lên chín sắp tới mười lăm mười sáu tuổi, quá nhiều, vào đặng bến Vũng-tàu mà bán. Lại cũng có nghe giá bán rẻ hơn giá mạng một con heo, nên những nhà làm nghề cầu công đua nhau tới mua nườm nượp. Tiếng đồn tới tai quan, lại nhằm tai quan Langsa đến tai tay tới bận cái nghề giết-man buôn người bán mọi ấy, hăng để ý tới tên [illegible] chẳng để cho trẻ phước — hạ chỉ cho lính một-thám ra đi tới chỗ, đò hỏi cho ra mối, bắt hết đem về trình nạp. Tìm tới mấy ngày, khắp hết bờ bãi mà tìm không ra mối. May có kẻ chỉ chừng, trina-thám mới lần qua Bà-rịa. Qua Bà-rịa đo hỏi riết, mới nay chiếc bầu buôn người ấy còn đang neo tại Phước-tỉnh. Trinh-thám mới xuống Long-hải, quả bắt đặng và con nít nam nữ và người lớn đàn ông đàn bà chẳng dưới vài mươi mạng. Lại có một trăm sáu chục đồng bạc bán đặng hôm nay còn hiện. May đã bắn bớt đi bộn rồi mà còn bấy nhiêu đó, ước còn đủ thì số người ở dưới chiếc tuyệnn bầu ấy là bao ?

Nếu nay tới còn lộp lại đây, là vì, mới nghe tin, sở Mật-thám đã giải nội vụ tới quan Bộ-lý rồi. Ngài Cẩ phủ cho quan tra án, tra xét. Hỏi ra lái buôn thì chịu thiệt rằng có chở con nít đi bán, song cũng bởi quê dốt, không rõ đặng luật nước nghiêm cấm, bề ai vi phạm đến thì phải bị trọng hình, nên mới dám làm như vậy. Vì biết luật tân chẳng rộng dung như luật cựu, thì y chẳng hề dám làm. Còn mấy người kia kẻ thì nói mình quá giang về Vĩnh-long tìm anh xin bạc về đóng thuế người, lại nói, quá giang vào Saigon kiếm phương-thế làm ăn ; chẳng một ai thú thật rằng mình đồng lõa với lái buôn, đi buôn người lấy lợi.

Và lại thuở nay, lắm phen tôi đã nghe tận tai ; người có đi xứ kia sang xứ nọ vẫn nói, nhiều là những người có đi Singapore, hoặc Thượng-hải, Hương cảng, hoặc Quảng-đông, Xăng-xên, rằng con gái An-nam bị bán về Tàu, lớn lên ăn mặc theo người bển, nói tiếng theo người bển, đưa cửa lầu-xanh, treo giá chẳng biết bao mà kể. Cũng lắm phen tôi thấy tận mắt, tại Chợ-lớn, tiếng thì nói điệm Quảng-đông ở bên Tàu sang qua, mà sao nhiều người khách-trú nói với tôi nên chẳng phải là lời đề-thuyết huyền-hoặc, nhiều điều đã là con gái An-nam bị bán cho khách-trú đem về Tàu thuở bé. Người hai ý đi nay, ai là người An-nam bị lỉ lẻ phải chăng, nghe đến lại chẳng đứng mày trọn mắt, còn thêm một nỗi rất nên lỗi bại phong-tục, là con gái mười ba mười bốn, tóc chưa chấm vai bị chúng dụ dỗ bán cho Tàu-kè mua về để nước khách lấy lợi ; tôi thà cho nguồn-ngỡn bên dưỡng, chi sự nước non gì lỗi. Bởi các cớ ấy, tôi lấy làm bận cái thói buôn người bán mọi đó lắm. Tôi đã đành cho là phường không nhứt điểm lương tâm, chẳng chút tình thương nòi giống. Nên tôi hằng ước mong tòa nghiêm phạt nghiêm răn, đặng tận diệt giùm cái thói gỉa-man cho dân-tộc. Nay nghe đến vụ thuyền bầu buôn trẻ đây, tôi cũng muốn ước xin quan tòa đừng chấm chế lắm chút, song xét cận lẽ, như chiếc thuyền bầu ni, tuy cũng buôn người mà có chỗ cũng khả dung ; bởi trong việc buôn người có ba hạng : cách buôn ; cách đáng ghét mà gia hình, cách lại nên thương mà chăm chế.

Như mấy cách tôi đây :

1· Đành bán con cho khách-trú đem về Tàu, ngỡ đem về nuôi dạy để làm con nuôi, chẳng để nuôi cho lớn, vừa tuổi cặp kè rồi đem bán giá cho lầu-xanh dọ đủ làm nghề bẩy chết.

2· Ăn cắp con cái người đem bán cho khách-trú mua đi bán lại ;

3· Dụ dỗ con người rồi gạt đem mà bán cho Tàu-kè, mua đề sớm khuya khép mở.

4· Thừa năm hung niên, thiên-hạ đỏ khổ, con nhà hàn-vi tưởng chịn cơ hàn, ra hoặc dụ về nuôi cho ăn mũ ; ấm no hoặc mua rẻ, rồi chở đi bán mọi.

5· Nhà nghèo không đủ nuôi mẹ, có đâu nuôi con, buộc mình phải ép lòng đem con đi bán. Trước là bớt đi một miệng lại có tiền mà đắp đổi cho qua, sau như may gặp nhà không con, họ nuôi làm con, thì trẻ đặng ấm no yên phận.

Trong mấy cách kể đây, xét kỹ cách nào cũng là bất-nhân bất-đức, đáng ghét mà gia-hình dạy có cách bắt về điều thứ năm, tuy cũng là bán trẻ buôn người, mà nên thương hiểu-thuận. Dường ấy hà chẳng khá dung ? — Còn như cách bán theo điều thứ tư trên đó, trong tự nhìn cách chiếc thuyền bầu chở trẻ đi bán, bị bắt tại Long-hải Bà rịa trước kia, song chưa ắt những người ăn dưới thuyền là cha mẹ của lũ trẻ vô phúc nào hay đâu là bọn các lái đặng vốn buôn chung chia lợi, heo ý tôi trông nếu những kẻ lớn dưới chiếc thuyền bầu đều là các lái đặng vốn buôn chung, dạo tìm trẻ mua đi bán lại, thì đâu có đem ra mà hành hình cũng đáng ; chỉ như những kẻ lớn ấy đều là cha mẹ của đàn trẻ rủi sanh nay, vì gặp năm mất mùa, không làm gì cho có mà chi độ thê nhi, không lẽ vậy ngồi mà xem trẻ khóc than đói lạnh ; cực lòng phải chịu máu thịt chia lìa, đem con đi bán Dầu chẳng may bán nhằm vào cửa nhà nghề, có lẽm lụng cực khổ thế mấy đi nữa, con nó cũng đặng lìm cật-no lòng, cơm lẽ ngày hai, vải-bố lanh lẻ ; còn như phần nó may mà được đem bán vào cửa nhà có của, không con, họ mua nó về nuôi để làm con thì hẳy giờ nó đặng sung sướng cái lẫm thân, tối bậu nhật nó lại còn đặng hưởng lẽ cái sự nghiệp lớn của người để lại thì tuy cũng là chỗ con đi bán mẹ cách bán nay, vì cực chẳng đã, chung còn có chỗ xét tình mà dung vậy.

Ước chi quan trên thẩm xét theo những cách kể ra đây mà phân đoán, thì rất mực công bình ; chi như nội bán con người là bán con, bán vì hiếu vì nghĩa cũng như bán vì thám vì gian, vì nhàm vì hiểm, thì thương hại cho những người vì dạ thảo ngay mà mắc nạn ở nơi luy-tiết.

(*L. T. T. V.*) Lê-hoằng-Mưu.

HÀI ĐÀM

Đỡ ăn ! mày !

Ông Phán X và mấy ông bạn rủ nhau đi chơi. Bà Phán biết là ông đi đã đến hồng-lâu, bèn cũng và gia đi tìm đề định phá đám.

Bà Phán và vú già đi tìm mãi, khi đến cửa một nhà kia thì thấy rầm rầm như hội, bà Phán sẽ đứng ngoài ghé vào khe cửa, thì thấy có ông Phán nhà ở đấy, và các ông khác đều cả vào một chỗ mà nhậu nhẹt ; ông thì cầm hai đưa, ông thì nhai, ông thì hẻ, ông thì hớp, trông khác nào [illegible]

Trong cuộc vui vẻ như thế thì thoạt thoảng lại nghe thấy có tiếng đàn bà thét lên rằng :

Đỡ ăn ! mày ! Bà Phán lấy làm ngạc nhiên ; sau mới hiểu ra rằng bà chề nhà đang gọi đầy tớ lấy thêm các món ăn.

Mai-Hoa

VIỆC HANOI

Tin tàu. — Tàu *Ambolse* chở thư tin đi Đại-pháp (Đường tàu Đại-pháp) sẽ khởi hành ở Haiphong ngày 9 Avril đề đi Saigon.

Các thư tin ở Hanoi đến ngày 8 Avril chuyển xe lửa 20 h. 07 sẽ đem xuống Haiphong.

Tàu *Amiral Nielly* ngày hôm nay 5 Avril hồi 9 giờ sáng khởi hành ở Saigon đi thẳng đến Haiphong.

Điện-tín quan Thượng-thư Sarraut hỏi thăm quan Toàn-quyền Long. — Quan Cai-lý Chánh văn-phòng quan Toàn-quyền có điện tỉnh quan Thượng-thư Thuộc địa ngày 30 Mars về bệnh-tình quan Toàn-quyền thì sáng 4 Avril quan Thượng-thư có điện sang như sau này :

«Được tin ngài phải sốt, bần-chức rất lấy làm buồn. Cái bệnh cần này là bởi ngài đã phải lao tâm công tư luôn luôn để lo liệu cho mọi công-cuộc khai hóa ở Đông pháp cả về đường vật chất với tinh-thần của dân được tới bực đáng mừng như bấy giờ đấy.

Giữa lúc đức chúa sắp sửa mừng ngài về sự kết quả của cuộc công-thải thì lại được tin ngài bị đau, khiến cho bần chức rất lấy ngại, vì bệnh tình ngài là do sự làm việc nhiều quá trong lúc này mà ra, bệnh này thật là một cái phiền thường rất không công bằng đối với những công lao của ngài vậy. Nay bần chức lấy tình thân ái và lòng tin mến mà chức ngài khi trở về đến tổ quốc sẽ chóng lại sức, đã sẵng mà lại lo lắng cho cái công cuộc đã hết sức theo đuổi tại đất thuộc địa tôi, đẹp của ta

Ngày nào ngài muốn khỏi hành, bần chức đề ngài được tùy nghi định liệu. Sarraut

Bệnh-tình quan Toàn-quyền. — Ngày 3 Avril, quan Toàn-quyền phải sốt lại, là vì nghỉ tiêm thuốc, *quinine*. Nhiệt độ lên đến 40 độ ngài tiêm thêm mấy ống *quinine* nữa thì sốt lại ngót con ngay và ngày hôm qua nhiệt độ lại xuống như thường.

Tại phủ Toàn-quyền — Trong khi quan Toàn-quyền và quan Phó Toàn-quyền đi vắng thì quan Thống-sứ Mongouliot sẽ làm đại-biểu quan Toàn-quyền để ký các công văn và thông nom mọi công việc tại phủ Toàn-quyền ở Hanoi.

Quan phó Toàn-quyền Robin về Saigon. — Tối hôm qua hồi 8 giờ 20 phút quan phó Toàn-quyền Robin đã đi chuyến xe lửa riêng vào Vinh để đi đường bộ về Saigon. Có quan Thống-sứ Mongouillot, các quan cai trị ở phủ Toàn-quyền, các quan cai trị ở phủ Thống-sứ, các quan thân-hiến các sở tiễn chân ngài ra ga đông lắm.

Quan cai-trị de Taste cũng đi Saigon với ngài.

Bản-quán có lời chúc ngài thượng-lộ bình an.

Quan Nguyễn-soái Biondiat, — Chừng ngày 8 Avril này thì quan Nguyễn-soái Thống-binh Đông-Pháp Biondiat sẽ đi tàu bay đến trường máy ở Bạch-mai.

Quan Nguyễn-soái coi đạo binh Trung Bắc-kỳ sẽ đón ngài tại trường máy cùng với các quan trong hai tòa Thám-mưu của hai quan Nguyễn-soái.

Quan Nguyễn-soái Biondiat sẽ đi ngựa về Đại-đình, có một đội kị-mã đi đàn mật và theo các đường sau này : đường cái quai, đường quan-lộ về đến La-ga thì rẽ sang đường Gambetta, phố Bông-khánh, đường Rollandes và Lanbarède. Các đạo lính nghênh-tiếp quan Nguyễn-soái Thống-binh ở hai bên đọc đường trong thành-phố thì sẽ do quan Nguyễn-soái Jaquet coi đạo pháo-thủ quản-đốc.

(Xem trang thứ 8, cột thứ hai).

N° 69

TRÀ-HOA-NỮ

La Dame aux Camélias

Truyện-giả : ALEXANDRE DUMAS FILS

Dịch-giả : Nguyễn-Bá

« Lúc nó ra về nó có nói với em rằng trước tám ngày em còn có thể hỏi nó cảnh giã ! Thân này sắp ra đến thế nào đây, Trời hỡi Trời ! Cái cảnh này làm cho em lại thêm đau-đớn. *Bạn-đáng* có ý muốn bỏi xin tiền ông bạn thấy anh, nhưng em ngăn không cho làm thế. »

« Sáng hôm nay em nhận được thư anh. Em đang khao khát. Thư trả lời của em chẳng hay anh có nhận kịp chăng ?Em có còn được thấy anh chăng ? Hôm nay thực là một ngày vui vẻ, làm cho em quên được hết những ngày em đã trải qua trong sầu thảm lẻ này : Tuy lời lẽ trong thư em trả lời anh có về buồn rầu, nhưng em cũng nghe nơm em đã bớt. Nghĩ cho cùng, ta chẳng nên khổ sở luôn luôn mãi.

« Khi em nghĩ đến rằng có lẽ em không phải chết, rằng anh lại trở về, rằng em lại được thấy ngày xuân, rằng anh vẫn còn yêu em và đời ta lại ăn ở với nhau như ngày năm ngoái ! ...

« Em thật là một đứa điên rồ ! Tuy em cầm ngòi bút, còn không vững, vậy mà em đã viết được ra cái sự mơ tưởng rỡ dại của lòng em rồi đó.

« Dù sau muôn sự thế nào, em cũng yêu anh lắm, anh *Ái-mình* ơi. Nếu em không còn được hoài tưởng đến mối tình này, nếu em không còn có chút hi-vọng mập mờ gì được thấy anh bên cạnh, thì hẳn là em chết đã lâu rồi.

« 4 tháng hai.

« *Bá-tước đơ G...* đến *Ba-lê*. Bá-tước bị tinh-nhân lừa dối, nên rất buồn rầu, bá-tước yêu người ấy lắm. Hẳn có lại kể những sự đó với em. Tội-nghiệp, những công-việc của hẳn không chạy lắm, tuy vậy hẳn cũng trả tiền tên mỗ tòa, và đuổi người canh giữ cho em.

« Em có nói chuyện anh với hẳn, hẳn cũng hứa sẽ nói chuyện em với anh. Lúc ấy thật em quên rằng em đã là tình-nhân hẳn, mà hẳn cũng cố làm cho em quên đi mà bớt. Nghĩ cho cùng, ta chẳng nên khổ sở luôn luôn mãi.

« Khi em nghĩ đến rằng có lẽ em không phải chết, rằng anh lại trở về, rằng em lại được thấy ngày xuân, rằng Lão ngồi với em trong ba giờ đồng hồ, mà không nói được lấy hai mươi tiếng. Khi lão trông thấy em xanh xao thế này thì trẻ mất lão ở hai hạt lệ sa xuống. Hẳn lão nghĩ thương con gái lão mà khóc như vậy đó. Lão sẽ thấy con gái lão chết nhưng hai lần. Lưng lão thì còng, đầu lão gục xuống đến tận đất, mới lão thì trẻ xuống, mất lão đã mờ. Cái trời già với sự sầu não gồm thành hai gánh nặng mà đè xuống con người mình lão xương mai. Lão không trách em một lời nào. Mà ta có thể nói được rằng : Lão thấy bệnh nỏ làm cho thân em tàn hại thì trong buồng lão vui mừng. Lão đứng được, đứng như lão lấy làm vẻ vang, vì em đây, em còn trẻ tuổi, mà đã bị sự đau đớn đè bẹp xuống giường.

« Trời lại khéo chịu quá. Chẳng còn ai đến thăm em. Chị *Day li* hết lòng sân sóc cho em. *Buy-đáng* thì em không thể cho được nhiều tiền như trước nữa, nên thường kiếm cớ thoái thác, nói là có việc để lánh đi xa.

« Nay em đã gần đến lúc chết, các lương-y nói em cũng không tin được nữa, vì em có nhiều thầy. Như thế đã rõ bệnh em đã nặng thêm lên. Em lại tiếc vì đã trót nghe lời thầy anh ; nếu em biết trước được rằng em chỉ lấy trong cuộc mai hậu của anh có một năm trời nữa, thì em đã không để nên cái lòng sỡ-ước được ăn ở với anh trong suốt năm mươi năm mà ngày nay em đã được cầm một cái tay thân yêu mà nhắm mắt thì nó cũng cam-tâm. Thế nhưng mà, nếu trong năm nay, đời ta lại được ăn ở sung sướng với nhau, thì em đã chưa phải chết sớm thế này.

« Rồi may ấu cũng sự trời ! »

« 5 tháng hai,

« Anh ở đâu thì về đây, về đây, anh *Ái-mình* ơi. Sao em đau đớn gớm ghê thế này, em sắp chết đây. Trời hỡi Trời ! Hôm qua em không muốn ở nhà em, vì buồi chiều hôm qua em coi chừng như nó cũng muốn đài như chiều hôm kia vậy. Công-tước đến thăm buổi sáng. Em trông thấy lão già được cái chết còn quên lại đó, thì dường như em phải chết mau hơn.

« Tay em còn đang sửi như mùng như nấu, em cũng bắt mặc quần áo cho em và đem em đến rạp *Vaudeville*. *Day-li* mặc đồ đỏ cho em. không có thì trông em rõ ra một cái thây ma. Em lại vào trong cái phòng em đã hẹn hò anh lần thứ nhất đó. Lúc nào mắt em cũng chỉ để vào cái ghế anh ngồi ngày năm trước ; hôm qua thì có một thằng thô-bỉ nào ngồi, con hát nói cái gì cũng thấy nó cười vang trời đất. Người ta không em về nhà em đã đỏ chết rồi. Em nhờ ra máu suốt đêm. Hôm nay em không thể nói được nữa, em nhắc cánh tay lên không nổi. Trời ơi ! Trời ơi ! Em sắp chết. Em chờ cái chết, nhưng em không thể nghĩ được rằng em phải đau khổ hơn thế nầy nữa, mà nếu...»

Từ đây trở đi, *Các-nương* còn cố gạch vài nét, nhưng đọc không ra chữ nữa. Đoạn dưới này là của à *Day-li* viết tiếp theo.

« 18 tháng hai.

« Anh *Ái-mình*,

« Từ hôm chị *Các-nương* em đổi đi coi hát, thì bệnh-thế mỗi ngày một nặng. Chị em đã cầm-khẩu rồi, từ chi đều liệt cả. Cái đau đớn của chị thật không biết thế nào mà nói ra cho xiết. Em chưa từng biết những cảm tình ấy, nên em cứ run ấy luôn luôn.

« Em chỉ ước gì anh có ở đây với bai chị em em ! Chị em thường hay nói mê nói sảng, nhưng đủ mê đủ tỉnh lúc nào chị em nói được thành tiếng thì chị cũng chỉ nghe gọi đến tên anh.

« Thầy thuốc nói với em rằng chị em không còn sống được bao lâu nữa. Từ hôm chị đau nặng thế nầy, công-tước không đến nữa. Công-tước nói với lang-y rằng công-tước trông thấy thế thì lấy làm khổ tâm lắm.

« Bà *Duy bạch-noa* kể ở chẳng ra gì. Con mụ ấy, trông còn lấy được nhiều tiền của chị *Các-nương*, xưa nay nó vẫn là con ăn kẻ ở nhờ, nó nói lời mà chẳng giữ được như lời ! nó thấy chị em không còn dùng cho nó được việc gì nữa, nên nó cũng chẳng thèm vâng lại thăm hỏi. Thật cả mọi người đều hỏ chị em. Ông *Đơ G...* vô nọ, lại phải chạy về *Luân-đôn*. Khi đi ông ấy có gửi cho hai chị em em ít nhiều tiền học bá-tước làm như thế là đã hết lòng ; nhưng họ lại đến tịch biên, các chủ nợ chỉ còn chờ chị chết để đem phát mại.

« Em toan đem chết vốn riêng còn sót, để giữ cho chúng khỏi tịch-ký, nhưng người chưởng tòa nói với em đừng làm như thế vô ích. Mà em nay càng cần nhiều lắm nữa. Trước em thế nào chị em cũng phải chết, thì chỉ bằng bỏ cả, còn hơn là với vát lấy để cho họ hàng nhà chị em, họ hàng nhà chị chỉ không nhìn nhận, mà cũng không ai là người qui mến chị em. Tội nghiệp, anh không thể tưởng được đến cái cảnh khốn cùng mà còn trực rỡ như vậy. Từ hôm đó đây, chị *Các-nương* em chết như thế đó.

(Còn nữa).

ĐỒNG-HỒ VÔ KIỂN

BẢO HÀNH 5 NĂM

Máy chạy tốt nhất hạng

Có cả vòng đeo tay bằng gia rất đẹp

Một cái xem ngày giờ quang, để xem giờ ban đêm

Giá. . . . . 5 $ 75

BÁN Ở HIỆU :

A. PERROUD (Nhà xanh)

59, Phố Paul Bert. — HANOI

2000

Hiệu bán sách, giấy, bút, truyện, cùng các thứ dùng trong phòng giấy.

KIM-GIANG

79, rue Tién-Tsin 79 — Hanoi

Cửa ngõ ở 25, muốn đóng hộp buôn, hiệu tôi sẽ xin tính giá phải chăng và gửi hàng theo lối giao-ngân lĩnh hộ (contre remboursement)

Hiệu

HỠI KẺ PHẢI ĐAU

Này hỡi các người Nam Việt phải đau ngực, phải ngộ lanh, phải đau khi quán mà đi chữa bệnh không phải đường, hoặc là đi không chữa chút nào cả, nay hỡi những sự rủi phải đau khi quán đã kinh niên, hoặc phải đau ở phổi; nay hỡi các người phải chẳng lao, nay tôi khuyên các người nên chóa ngay đi.

Bệnh đau phổi, trước kia tôi đã bảo là một bệnh ghê gớm, vì bệnh ấy là một bệnh truyền tế nhiều lắm. Nghĩa là ai có bệnh ấy thì truyền cho con cái, truyền cho cả một đời người sau nay không sống được bao nhiêu và phần nhiều không sinh đẻ được.

Lại tôi nói đây quan trọng thế nào cho người có bệnh thế? Nếu có bệnh mà không chữa đi, thì trong 50 năm, hoặc 100 năm nữa giống Nam-Việt tiêu diệt mất, vì người có bệnh lao thì sinh ra những con cái phần nhiều không sống được. Người có bệnh lao mà có thể sinh con đẻ cái được, thì chỉ sinh con chết yếu chết non mà thôi.

Hỡi người Nam Việt, nếu cứ người không muốn giống Nam-Việt bao mòn đi, nếu cứ người không muốn giống Nam-Việt tiêu diệt đi, thì chữa bệnh đi mới được.

Vậy cứ viết thư cho hiệu Bảo-chế MONTÉS số 5 *Paul Bert Hanoi* mà hỏi mua một lọ BRONCHOSERUM giá là 9 hào. Sáng và chiều trước khi ăn cơm, thì uống một thìa xúp, nặng một lọ, thì 5 ký khỏe mạnh và bớt đau.

BRONCHOSERUM

Một lọ. . . . 0$ 90

Rượu Tonique Tonkinois vừa bổ, vừa ngon

Giá một chai là . . . . . 2 $ 25

DẦU GAN CÁ THU

Một lít. . . . . 12 f. 00

Độ từ 1 $ 90 đến 2 $ 00 (tây theo giá bạc kho Nhà-nước lên xuống)

Thuốc chữa bệnh hen rất thần-hiệu (SIROP N)

Một chai. . . . . 1 $ 60

Thuốc viên bổ huyết « Pilules Pinck »

Một lọ. . . . . 4 f. 45

Độ 0 $ 70 đến 0 $ 80

Sáu lọ. . . . . 24 f. 50

Độ 3 $ 90 đến 4 $ 00

Thuốc nước bổ huyết « LE PEPTO KOLA ROBIN »

Một lọ . . . . . 11 f. 50

Độ 1 $ 70 đến 1 $ 80

LE SIROP D'HÉMOGLOBINE BYLA

Thuốc (máu-bổ) bổ huyết

Một lọ . . . . . 11 f. 40

Độ 1 $ 80 đến 1 $ 90

CACHETS ANTIGRIPPES

Trị bệnh sốt dịch: như bệnh grippe bệnh cúm về mùa hay thường hay hại người bắt là bệnh grippe, nhiễn người phải chỉ trong vài ngày thì chết.

Ai có người phải bệnh ấy nên đến bầu-hiệu mua 3 viên thuốc antigrippes. Thuốc này rất thần hiệu để cứu vớ số người ai cũng biết tiếng.

Giá bán mỗi viên một hào

Cách dùng: cách 3 giờ đồng hồ uống một viên rồi uống nước rất nóng, đắp chăn cho ra mồ hôi. Hễ càng ra được nhiều mồ hôi càng mau khỏi, nếu muốn cho chóng ra mồ hôi thì uống rõ nhiều nước nóng và ở người cho nóng đến thì chỉ trong 24 giờ là khỏi.

Bào chế MONTÉS, 84, phố Paul-Bert, Hanoi

Cấm-pông (Retraite) xứ Hanoi. — Năm nay cố Già Ân, mở cấm-phòng cho Hàng-Xứ, các quan-viên từ 35 tuổi trở lên. Hợp tại nhà Thơ-nguyện (Chapelle des Martyrs) một ngày hai lần nghe giảng: Buổi sáng bắt đầu từ 6 giờ, buổi chiều cũng sáu giờ

Thi tiếng Viễn-đông. — Bài chữ ấy dịch ra quốc-ngữ bực đệ nhị cấp như sau này:

Situation politique et administrative de la Cochinchine

Situation générale de la Colonie

La dernière campagne rizicole ayant été beaucoup plus favorable que celle de 1918-1919, la situation s'est sensiblement améliorée au cours du second semestre de l'année dernière. L'état des esprits est bon dans son ensemble et ne donne lieu à aucune appréhension au point de vue politique: la grande majorité de la population, composée d'éléments sains et paisibles, ne demande qu'à poursuivre, sous la tutelle bienfaisante de la la France, son œuvre de développement économique et de progrès social dans l'ordre et la tranquillité.

. . . . . .

Les Fêtes de la Paix qui se déroulèrent dans la capitale comme dans les provinces avec un enthousiasme sans égal, la Journée du Souvenir qui fut partout un véritable succès, nous ont montré nettement qu'après avoir été à nos côtes aux heures de danger, la population entendait nous suivre dans notre œuvre de reconstitution nationale pour le développement de la grande France.

. . . . . .

Un fait politique saillant a marqué l'année qui vient de s'écouler : le mouvement tenté par les Annamites de Cochinchine pour se soustraire à l'hegemonie commerciale chinoise et parvenir à l'affranchissement économique.

L'Administration doit suivre ces efforts d'un œil favorable et ne saurait refuser ses encouragements à des aspirations légitimes. Elle se doit donc de favoriser tout ce qui peut faciliter l'éducation commerciale des Annamites et leur permettre d'acquerir une expérience qui leur fait encore défaut.

Bài luận quốc-ngữ như sau này:

Vous êtes chargé de faire une conférence un sujet de l'emprunt indo-chinois.

Développez cette conférence.

(Raisons de l'emprunt, son utilité, les avantages multiples que doit en retirer la Colonie, etc.)

CUỘC DIỄN-KỊCH LẤM PHÚC

Các anh luyện tập về Tây-sương tân kịch của ông Võ-Đình-Long, đã thành thuộc cả rồi, chỉ nay mai thì khai diễn tại rạp hát Tây lớn Hanoi.

Bản Tây-sương tân kịch sẽ diễn luôn hai tối, tối thứ nhất 13 Avril 1922 giúp xã Hanvinh, tối thứ hai 15 Avril 1922 cũng Hội Hợp-thiện và trường Thể dục. Hai buổi bát này, bà con Hà-thành ta nên cổ vũ về dự cuộc cho đông, vì xã Hanvinh là nên nuôi thành phố Hanoi, hội Hợp-thiện là một hội tập phúc có nhiều công-quỹ to, còn trường Thể-dục là một lò nung đúc cho thiếu niên Nam-Việt sau này được các lực vạm vỡ, để tự cách gánh vác việc đời.

Vậy mua vui, vừa được phúc, chẳng không ai chịu bỏ qua một dịp hiếm có làm vậy.

Hiện đã bán vé và bán về tường tại nhà hội quán Hội Hợp-thiện và hiệu Hòa-kỳ số nhà 75 phố Paul Bert « Hàng Khay » Hanoi, từ 11 giờ đến 2 giờ và từ 5 giờ đến 7 giờ rưỡi chiều.

Lấy vé sớm kẻo hết.

GIÁ CHỖ NGỒI

Ire gal. Buồng trước mặt .	4 $ 00	một ghế
— — bên cạnh .	3 00	—
Từng dưới Buồng trước mặt.	4 00	—
— — bên cạnh.	3 00	—
— ghế trước sân khấu	1 50	—
Ghế hạo lan	2 00	—
2e gal. Buồng áp sân khấu.	1 50	—
— — giữa hàng cột.	1 50	—
— Ghế thường hạng nhất	0 80	—
— — nhì.	0 50	—

Thi vào ngạch Thương-chính. — Bài quốc-ngữ dịch ra Pháp-văn trong kỳ thi thư-ký ngạch Thương chính vừa rồi như sau này:

Trong một huyện số xã-thôn không nhất định, mà số những làng ấy xúm nhau vào làm thành tổng cũng không nhất định. Tổng nào cũng có chánh tổng coi quản và phó tổng giúp việc. Ngày xưa các ký-mục hội họp ở một chỗ, hoặc tại nha huyện, hoặc tại một làng trong huyện, để bầu một người làm chánh-tổng; quan huyện tuân lời quan trên định ngày hội đồng bầu cử. Cứ theo tục mỗi làng cắt cử ký-trưởng và một người ký-mục đi bầu cử, cách bầu cử ấy không bỏ vé một vào hòm, như bên Đại-pháp chúng ta, ai nhiều vé hơn thì được, chỉ bàn soạn với nhau, xong rồi thì chọn lấy một người. Những người đi bầu cử chọn một người xong rồi làm đơn ký kết xin quan trên bổ-thụ cho người ấy.

Các viên chức phụ-biện hay là bổ theo lối hợp-đồng. — Ngày 30 Mars vừa rồi quan Thống-sứ Bắc-kỳ có đại tờ châu-tri nhắc cho các quan cai-trị đầu tỉnh rằng trong lời châu-tri ngày 3 Février 1922 ngài đã lời ý đúng những cựu-binh mà thế vào chân những người bầu xứ bỏ phụ biện công nhật hay là bổ theo lối tờ hợp đồng.

Trước kia thì các quan cai-trị đầu tỉnh hễ dự tiền vấn được tự bổ lấy những người tòng sự trong bạt mà không thuộc về các hạng chính ngạch. Vậy nay muốn chiếu theo luật ngày 2 Décembre 1917 và chỉ dụ 31 Décembre 1921 bổ dụng cho các cựu binh thì quan Thống-sứ định rằng từ rầy trở đi phàm những việc bổ dụng thăng thưởng, bãi dịch những chức phụ biện công nhật hay là những người bổ theo lối hợp đồng thì phải đệ trình quan Thống sứ ký cả.

Những người còn lại mà không phải bãi dịch thì hễ khuyết là bổ dần, chứ không bổ người mới nữa.

Hiếu nghĩa khả gia. — Như lời bản-báo đã đăng trong một kỳ trước, chủ nhật vừa rồi (2 Avril) ông Hàn lâm thị-độc Bạch-thái-Bưởi đã làm tiệc tại tư-thất phố hàng Đậu Hanoi để mừng bà cụ thân-mẫu ông, năm nay hưởng thọ 72 tuổi, nối năm ngoái mông ân Hoàng-thượng thưởng bốn chữ « *Hiếu nghĩa khả gia* ».

Tiệc làm rất trọng-thể, có mời cả thân hào ở qui xã qui tổng tới hơn hai trăm người ra dự lễ. Khi tế thọ, thì các tiếng xướng tế dùng toàn bằng tiếng nước ta. Văn tế cũng làm bằng tiếng ta, chữ ta cả, nay lục đăng ra sau này:

Pháp phới ngoanh huyền, mưa móc ơn trên đầm thắm.

Tưng bừng sao tạo, huệ lan thêm dưới tối tươi.

Cháu con nhờ đức sinh thành, trông ơn các đục. Kể từ lúc tuổi còn thơ ấu, sớm khuya nương tựa mẫn từ. Biết bao công dạy dỗ gây dựng, cho được có ngày nay rực rỡ. Công đức ấy để non bể nào tày.

Tới nay trông lên đầu bạc đã mỏi, cảnh huyên tươi tốt, lòng cháu con vui vẻ xiết bao!

Lại được chịn lần vũ-lộ, sắc gia ban bốn chữ điển vàng, phần nhiều son vua, thể mới thực vẻ vang cho mình họ.

Vậy cháu con hết lòng mừng rỡ, đặt tiệc sinh ca, xin qui trước thềm họa đàng chén nam-san mà kính dọc mấy câu chúc tụng.

Một nhà rám rá sinh ca, trông ơn thánh về vang càng đội nước.

Trăm tuổi long lanh tơ tuyết, đạo làm con bảo đáp cạn thâm ân.

Mấy tầng mạo hạo bể;

Trăm năm thọ khảo!

Luôn ba hôm, ngày 2, 3 và 4 ông có ăn tiệc nữa, các quan và thân-hào trong thành phố có giấy mời dến dự đông lắm.

Báo-quán có lời mừng cụ và ông Bạch-thái-Bưởi cùng qui-quyến.

Sở Vô-tuyến điện. — Trong tháng Mars 1922 sở Vô-tuyến điện ở Bạch-mai nhận được 18.913 tiếng, và gửi đi 37.781 tiếng, cộng là 56 724 tiếng.

Ngạch linh dông. — *Đăng-Pháp quan-báo* ngày 1er Avril có đăng nghị-định của quan Thống-sứ Bắc-kỳ tổ-chức lại ngạch linh đồng ở trên miền Thượng-du. Trong số ngày mai bản báo sẽ bắt đầu lược dịch tờ nghị-định ấy đại-ước sau trang.

Ngạch Thầy thuốc. — Nghị định quan Toàn-quyền ngày 29 Mars bổ M. Trịnh-văn-Bảm có bằng tốt-nghiệp trường Y-viện làm thầy thuốc tập sự bên Ai-lao.

Thưởng-phẩm-hàm về việc công-thần. — Nhưng người có tên sau này được thưởng phẩm-hàm về việc công thần:

Hàn-lâm-viện-thị-độc (5-1):

M. Nguyễn-nữu Cự.

Hàn-lâm-viện-đãi chiếu (9-2):

MM. Nguyễn-nữu Duy; Nguyễn-mạnh-Phan; Đinh sĩ-Sang.

Chánh-cửu-phẩm văn-giai (9-1):

MM. Vũ-văn Chuyên; Lưu-văn-Đông.

Tùng-cửu-phẩm-văn-giai (9-2):

MM. Nguyễn-văn-Thuận; Bùi-đức-Chiêu; Trần-thúc-Biên; Nguyễn-đức-Thế; Võ-vi-Chi; Nguyễn-văn-Đạt; Nguyễn-nữu-Luyện; Nguyễn-đình-Phương; Nguyễn-nữu-Dung; Lê-văn-Lưu; Võ-đức-Ngoạn; Võ-đình Hạch; Hoàng-văn-Liêu; Dương-văn-Khoáng; Phạm-qui-Hữu.

Tùng-cửu-phẩm-bá-hộ (9-2):

MM. Nguyễn-thanh-Y; Bùi-Luân;

Ảnh hội Công-thương. — Hai bức ảnh hội Công-thương-đồng-nghiệp chụp hôm đại hội-đồng ngày 2 Avril 1922 vừa rồi, hiện nay đã xong, ngài nào trong bản-hội muốn lấy mấy bức làm kỷ-niệm về sau, xin quá bộ lại hội-quán xem mẫu và biên danh sách để khi nào được trời hội sẽ gửi đến tận nhà.

Hội-trưởng Ng-huy-Hợi cẩn cáo.

Một cái trộm lớn. — Lương-trung Cốc, 25 tuổi, người Khách ở chợ Cửa (Thái-nguyên) lừa cần chú Wai-sic-Ky ở phố La-ga Hanoi mất 7.300 đồng bạc Trung-hoa và 11 cân vàng điệp thì nay đã bị bắt giải vào tòa án.

Ô-tô đâm xuống ruộng. — Hồi 1 giờ hôm nay, có một cái xe ô-tô của sở Tàu-bay ở trên đường Quan-thánh về, đến cổng Nam-đồng, thì dụng phải một cái xe bò lăn cả xuống ruộng. Trên xe có một người Tây và một người Nam, may không ai bị thương cả, có người cu-li xe bò hơi sây-sát thôi. Xe bị vỡ còn đầy, đợi về lấy xe khác mới trục lên được.

VIỆC BẮC-KỲ

HÀ-ĐÔNG

Đủ lễ Hoàng-ân. — Bản-báo tiếp được bài sau này:

Họ Bùi ở làng Liêu-bạt (Hà-đông) vẫn là một giòng thế-lộc xưa nay ai cũng biết.

Mới rồi, lại được cái vinh dự của triều-đình sắc phong tặng cho tổ phụ mẫu, nên chi ngày mồng 4 tháng ba ta (31 Mars 1922) làm lễ phân-hoàng tại làng rất là trọng-thể, lấy thế thanh danh, cửu trùng ân ngộ. Vậy xin có mấy lời chúc mừng.

T.

BẮC-NINH

Cướp. — Ngày tháng hai ta vừa rồi ở làng Xuân-lâm, huyện Võ-giàng, một nhà bị cướp vào lấy của và phá hại đồ đạc ở trong nhà, ước chừng vài trăm bạc. Lại ở làng Hữu-bằng, huyện Quế-dương cũng có một nhà bị cướp vào, dân làng đổ ra đánh vỡ đầu một thằng cướp hiện đã đưa lên nhà thương điên rồi.

Đánh nhau chí mạng. — Được tài-hôm nay, ở phố Ninh có hai người không biết vì cớ gì mà đánh nhau dữ dội, một người cầm xẻng bổ vào vỡ đầu người kia. Hai bên đều phải giải lên tòa án.

HẢI-DƯƠNG

Nghề cần gạo. — Độ này tỉnh Ninh-giang đã thấy cần gạo, nhưng chưa được đông lắm, vì cứ này giáp hội không sẵn gạo. Từ khi quan trên truyền hàng hàng không được lấy tiền dùng mà mua gìm giá của hàng xác ta thì ai ai cũng lấy làm cơ lắm, để sản bán lắm. — Mùa tháng năm này có lẽ được mùa, có lẽ cần gạo được phát tài vì xem cây lúa tốt lắm.

Thuốc lào — Những cây thuốc ở Ninh-bàn xem ra tốt lắm, nếu trời đừng mưa lắm và đừng gió to thì thuốc lào lại được mùa.

Đèn Tuấn-chanh. — Đền đã thấy đào mông khởi công được mấy hôm nay. Đền này chữa lại to lắm: cửa ngũ môn và làm lại các cung mới cả, xem như kiểu thì tưng lấy quá. Nghe như trù những ba vạn, chứ trước trù hơn một vạn không đủ. Cái công nghe như lấy kiểu ở trong Kinh-Cung biết trù nhiều thế thì khuyên giáo đến mấy năm cho đủ! Ấy một cái đại lý có độ 5, 7 phủ con con, thế mà mỗi phủ lí ra cũng một hai đền còn điện tư-gia không kể. Sao ma lễ bái nhà là môn đồng-bóng dây thịnh thế. Phố nhà-trò lại mới có đền mới nữa! Đây lại lấm hội lễ-bái nữa! Giá nhà-máy, siêng-nghề, nhà buôn, hội buôn đi được đông như thế mới gọi là của quốc lợi dân chứ!

Thương-mại bội. — Mới rồi những ông tòng-sự ở tòa Đại-lý Ninh-giang có làm tiệc tư nhà ông ký Loãn để tiễn M. phán Tăng đổi đi Yên-bay thay cho M. Ng-khắc-Quỳnh đổi về tỉnh ta. M. Tăng mới ra làm việc đỏi ngay về đây, thế mà chẳng bao lâu đã thạo việc, nay phải đổi đi, quan trên có ý tiếc. M. Tăng đi ô-tô hôm mồng một tây rồi.

Đường tàu vét Cầm-giàng — Ninh-giang. — Ga Ninan giang mới lấy mấy chục người thợ ở Nghệ ra và có lấy mấy người thợ làm cũ ở Ninh-giang nữa để khỏi công được hơn mười hôm nay. Đã thấy chạy thử máy và chữa được mấy cái toa

Nghe như sắp bắc đường đưa sang Lào. Còn về xe-lửa đây có chạy nữa không chưa thấy nói gì rõi, có lẽ nhà nước còn lo đường xe-lửa Vinh-Đông-hà xong đã. Mong rằng đường xe-lửa đây lại chạy.

Trường mới. — Dân hàng huyện Vĩnh-bảo có góp nhau làm trường gạch ba lớp ở cạnh huyện, đã làm xong. Nghe như còn xin thầy về dạy, có lẽ sắp sửa làm lễ khánh-thành và có mời các quan về chứng kiến cho trọng thể, cũng là khuyến khích việc học một cách xứng đáng vậy. Nên lắm, các ngài ra tâm về việc khai trí là phải và đáng khen lắm.

Trí Đức. Ngô-văn Tinh.

BẮC-GIANG

Thuyện chuyển. — Ông Đỗ-văn-Bình thông phán tòa Sứ Phả-lang-thương, nay đổi đi Hải dương. Ông Bình từng sự tỉnh ta bấy lâu nâm, công việc đã nổi tiếng giỏi-giang cần-mẫn, quan trên yêu mến, dân dưới kính nể, thực đã có rệt tài mất mọi người. Ông Bình tuổi còn trẻ, mà rất đứng đắn, rất ngay thẳng, rất thính-lợi rất tao nhã. Nhất về đường giao thiệp, ông thực có khiếu riêng, ai biết ông cũng phải đem lòng kính-mến. Nay ông mộng bọ nơi khác, ai cũng lấy làm tiếc, phải ai một người bạn đáng qui đáng yêu.

Hôm chủ nhật vừa rồi, ông cùng qui-quyến đăng trình chuyến xe lửa thứ hai. Các bạn hằng bối, các người quen thuộc, tiễn ông ra ga rất đông đúc, ai nấy đều tỏ lòng nhớ tiếc không khuây.

VIỆC TRUNG-KỲ

THANH-HÓA

Trộm nhiều quá. — Cứ này không hay vì cớ gì, mà lắm kẻ trộm thế, hay là có tại nào ở dân mới bỏ về mà quấy nhiễu hàng phố làm vậy.

Ở phố Ngang có nhà tiểu khoán kia trộm vào nẫng mất cả áo xống đồ dọc, tính cả thảy chiếc hại hơn trăm đồng bạc.

Tại phố Hồ kia nhà một ông Thanh cũng bị chúng vào lấy mất mấy cái nồi đồng.

Nhà ông nhà Giây-thép nọ có bao nhiêu gà mất cả. Chú Ấm chỉ còi nói đi bà con trong nàng phố nên cả thảy mà coi nhà, kẻo mất của thì thiệt, thức chẳng tìm thấy được đâu.

Từ ngày ông Bang Quỳnh không làm việc quan nữa thì bọn phu điếm ở đây rất là trễ biếng. Cứ độ nửa đêm hoặc một hai giờ sáng thì phố nào cũng thấy một vài tên phu điếm đi qua cứa các nhà hàng phố mà la to lên rằng: « Trước dậy coi nhà », xong rồi là họ về điếm làm một giấc đến sáng. Như vậy thì lại bảo rằng không tuần-phòng? Nhưng mà thiết tưởng cách tuần-phòng như thế không xứng với cái lương bổng chút nào.

Bỏi vậy mà bọn kẻ trộm cứ khinh thường mà chẳng e lệ gì cả.

Một người trong phố lại cáo.

QUẢNG NAM

Thời tiết. — Mấy hôm nay trời nắng lạnh, ruộng lúa nhiều nơi đã chín vàng và đã được nhiều. Mới từ hôm 21 Mars trời im, nỗi gió hiu hiu, mấy học kéo đặc trời, rồi

(Xem trang thứ tư).

CÁC CUỘC ĐI XEM

SĂN-NHIÊN

Tối thứ tư:

DI-ĐÀ-PHẬT GIẢNG HÒA

Tối thứ năm:

THỔ-ĐỊA NUÔI CON

Tối thứ sáu

BẠCH-XÀ-CẤM

CINÉMA PALACE

(Nhà chiếu-bóng lớn phố Paul-Bert)

Tuần lễ từ thứ tư 5 đến thứ ba 11 Avril 1922

Ba buổi hay ngày thứ năm và chủ nhật chớp từ 5 giờ chiều, thứ bảy chớp 5 h. 30

CHƯƠNG-TRÌNH

THỜI-SỰ « ÉCLAIR »

Các việc lớn trong thế giới

CHAMPI TORTU

Chia làm 5 hồi

Phiến ảnh rất trong mỹ-thuật trích ở tiểu thuyết trứ-danh của M. Gaston Chérau

HỒI THỨ I, II, III IV và V

"MATHIAS SANDORF"

Chia làm 9 hồi

Rất gian-nan, rất hay trích ở tiểu thuyết của Jules Verne

KỲ NÀY CHỚP HỒI THỨ NĂM

Từ 1er Avril giờ đi

Ngày nào cũng có nhạc, chỉ trừ tối thứ hai và chiều thứ bảy

NHÀ BÁN MŨI

86 giây nói 333

Nhà bán mũi cho thuê các thứ xe ngựa, Hiệu giồng rằng « M. Tạ-duy-Tư » ở phố Francis Garnier, số 13, Hanoi, mới mua lại của M. Aviat ở phố hàng Vôi, các thứ xe ngựa tốt, bánh caoutchouc cho thuê đi, hay đám cưới thời Sais mặc quần áo chỉnh-đốn theo lối đám cưới. Qui khách muốn thuê, xin mời đến bản-hiệu nhà Ba Mũi, ở phố hàng Lọng, số 48, (Route Mandarine).

Có đủ các thứ xe mới và chắc, và bán yên ngựa đồ xe.

Nay cáo-bạch

Quản-lý, M. Tạ-duy-Tư

XIN XEM CHO KỸ

Phần nhiều các qui-khách xem báo thấy có đăng cáo-bạch của bản-hiệu đến khi sẽ mua lại mua ở hiệu thuốc khác, sau nhờ mà bảo ra không chữa được, lại viết-thư trách bản-hiệu. Vậy nay có mấy lời tỉnh-thức các qui-khách rõ cho rõ-ràng nghĩa-lý rằng đã có lòng chiếu-cố đến bản hiệu thì xin nhận rõ:

« Nhà Bán-thuốc Ed Montès có đăng-bố ba chuông mà ở ngay giữa phố Trang-tiền, số nhà 84 Hanoi.

Bay kính,

Ed. Montès.

84, Rue Paul Bert Hanoi.

gày các tàu tới tàu đi của hã . M. dự định

trong năm 1922

TÊN TÀU	Ở MARSEILLE CHẠY	ĐẾN HẢI-PHÒNG	Ở HẢI PHÒNG CHẠY	VỀ MARSEILLE
Amboise . . .	»	»	7 avril 1922	29 mai 1922
Cordillière . .	»	»	21 »	7 »
Amazone. . . .	24 février 1922	28 mars 1922	8 mai	10 juin »
Porthos . . .	10 mars	11 avril	19 »	24 »
Angkor . . .	24 »	25 »	2 juin	7 juillet
Chambord . .	7 avril	9 mai	16 »	21 »
Angers. . . .	21 »	23 »	30 »	4 août
Arle-Rideaux .	5 mai	6 juin	14 juillet	18 »
Armand-Béhic.	19 »	20 »	28 »	1er septembre
André-Lebon .	2 juin	4 juillet	11 août	15 »
Amboise . . .	16 »	18 »	26 »	6 octobre
Cordillière . .	30 »	1er août	8 septembre	13 octobre
Paul-Lecat . .	14 juillet	15 »	22 »	27 »
Angkor . . .	28 »	29 »	6 octobre	10 novembre
Porthos . . .	11 août	12 septembre	20 »	24 »
Chambord . .	25 »	26 »	3 novembre	8 décembre
Angers. . . .	8 septembre	10 octobre	17 »	22 »
Ar-le-Rideau .	22 »	24 »	1er décembre	5 janvier 1923
Armand-Béhic.	6 octobre	7 novembre	15 »	19 »
André-Lebon .	20 »	21 »	29 »	2 février
Amboise . . .	3 novembre	5 décembre	12 janvier 1923	18 »
Cordillière . .	17 »	19 »	26 »	4 mars
Paul-Lecat . .	1er décembre	2 janv. 1923	9 février	18 »
Angkor . . .	15 »	16 »	25 »	1er avril
Porthos . . .	29 »	30 »	9 mars	15 »

Những ngày trên đó còn là dự định mà thôi, nhưng trước khi tàu tới nơi đi thì sẽ có giấy báo tin trước.

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

mưa lạnh. Trời làm như vậy cũng chẳng lấy gì làm hại lắm, vì ruộng dâu đâu cũng gần gặt được cả rồi mà được mưa này nếu đừng kéo dài ra nữa chỉ trong vài ba ngày mà thôi đi, tạnh nắng lên, thời hột lúa được nước mưa mát lại thêm sức to nở lên nhiều. Duy chỉ có việc gặt hái phơi phóng ướt át khó lòng đó mà thôi.

VIỆC NAM-KỲ

SÓC-TRANG

Hỉ-tín. — Tiếp đặng hồng thiếp của ông Lê-bá-Phước, nghiệp chủ làng Xuân-hòa Sóc-trang mới ngày 19, 20 tháng 3 Annam năm nhâm-tuất, ông định chữ thành hôn cho con thứ hai của ông là M. Lê-bá-Thọ vầy duyên cùng cô Phan-thị-Vinh là lệnh-ái của ông Phan-văn Hiền Hương-giáo làng Tân-an (Cần-thơ), phần tôi cùng M. Lê bá-Thọ là bạn tri-âm tri-kỷ.

Nên tôi xin đề vài câu chúc hai họ bách niên cảng-lệ.

Kính chúc

Nguyễn-văn-Mạnh (Sóc-trang)

HỘI PHÁP-THƯƠNG VẬN-TẢI

Số 7, cạnh trường Y-viện

CÓ BÁN: Hai cái nhà thật rộng kiểu mới, số 29, phố Ngọc-thanh định giá. . . . . . . 2.800$00

CHO THUÊ: Một khu đất rộng 2.046 thước vuông ở đường Bobillot.

Hội ấy lại chuyên trị đã lâu năm về nghề đóng xe rất tinh xảo. Hiện nay mới có thêm được nhiều kiểu tuyệt đẹp và thanh nhã. Hạng nào cũng có giấy cam-đoan chắc chắn.

Ai muốn mua góp tháng hay thuê tạm xin đến đó mà hỏi. Có bán đủ cả các vật dụng làm xe và tính giá riêng cho các hiệu buôn lại.

2606

Nhà Bán đồ « TÂM-TÂM » Hà-nội, ở phố hàng Trống. Chủ-nhật, thứ năm nào cũng có bán từ tám giờ sáng.

THUỐC LẬU (SANTAL MONAL)

Tại làm sao người mắc bệnh khí-hư, thường hay biếng chữa?

Bệnh khí hư sinh ra những nỗi khó khăn thế nào tưởng không ai nên không biết: sưng bàng quang, sưng nhiếp hộ tuyến, sưng dịch hoàn, sưng niệu-quản. Mà đàn bà thì bệnh khí-hư sinh ra các bệnh tại phúc bộ cùng bệnh tuyệt sản. Nhưng người ta sở dĩ biếng chữa bệnh ấy là vì thuốc chữa không phải ai cũng có thể dùng được. Cách thụt nhiều khi cũng chẳng công hiệu gì. Rửa ráy cũng khó làm cho được có ích. Tiêm thuốc thì nguy hiểm. nhiều khi thuốc dùng vào người đau lại không chịu được, thành ra nôn ọe, đau thận, đi rửa. Vì vậy nhiều người có bệnh không muốn chữa nữa. Nhưng ai đã biết vị thuốc *Santal Monal* là vị thuốc quí hóa mà uống vào dễ chịu ấy, thì có bệnh tất chữa ngay. Thuốc ấy uống vào làm cho dễ tiêu hóa, mà không sinh ra những nỗi khó khăn cũng là không làm sưng niệu thủy toàn bộ. Thuốc ấy rửa sạch niệu quản, làm cho thêm số niệu thủy. Vì vậy mới mắc phải bệnh khí-hư, chớ nên quên dùng thuốc *Santal Monal*, vì dùng thuốc ấy thì bệnh chóng khỏi mà tránh được những nỗi khó khăn.

Ở các hàng bào-chế to đều có bán cả.

2956

HIỆU BÀO-CHẾ VÀ LỤC-HỢP

CHẾ THUỐC CHO NGƯỜI ĐẠI-PHÁP VÀ NGƯỜI ANNAM

Ed. MONTÈS

Quan Bào-chế hạng nhất, Hà-nội, phố Paul-Bert, số 54

HÓA-HỌC CHẤT và các thứ thuốc bào-chế

THUỐC ĐAU MẮT Hiệu BONNET-CARD, trị các thứ đau mắt

THUỐC SOLUTION R. của ông HOLBÉ *để chữa a-phiện*

SOLUTION R. HOLBÉ 2$50 một chai

Theo luật mới — Muốn dùng thuốc này phải xin đơn quan Đốc-tờ người Pháp thì mấy có thể mua được.

Gouttes « MÉTHARSINATE » 1$00 một lọ

Thuốc bổ sức; kém ăn-ngủ, mỏi mệt không muốn làm việc gì; dùng thuốc này hay lắm!

Mấy thứ bản-hiệu hay bán:

Các thứ thuốc nước đựng lọ kín để tiêm vào da như thuốc bổ CACODYLATE DE SOUDE

Thuốc tiêm gọi là 914, *trị bệnh Giang-mai*

Thuốc ho-gió SIROP PECTORAL *đặc cổ, sổ mũi.*

Thuốc LAO *chỉ người lớn dùng được thôi*

Thuốc lậu hiệu MONTÈS

thuốc uống — 2$00 lọ 30 viên

thuốc thụt — 0 90 một chai

Chữa các chứng lậu: chẳng kì mới hay cũ: uống thuốc cachets antiseptiques và thụt thuốc blennorricide của bản-hiệu thì chóng khỏi. Thuốc này đã chữa được vô số người phải bệnh lậu.

Gouttes « VIRGINIE » 1$00 một lọ

Trị những bệnh đàn bà như: Kinh nguyệt không điều, hay là khi hành kinh đau đớn mình mẩy, như đau bụng, gió con, uống thuốc này đổi màu sắc lấy lại màu tốt trong mình đã hư kém.

ĐỒ BUỘC THUỐC

ĐỒ DÙNG ĐỂ THÍ-NGHIỆM HÓA-HỌC

ĐỒ MỔ-SẺ

Kính-ảnh, đồ-ảnh, thuốc-ảnh hiệu LUMIÈRE và GUERIA và giấy-ảnh, thuốc Cyna.e và thuốc *Bromure*

Bán cuộn và bán bao kín

Bán cất và bán lẻ

« THUỐC DÉRÉ »

0$90 một chai 1/4 littre

Trị bệnh giang mai bất kì mới hay cũ. Dùng thuốc 914 rồi thì nên uống thuốc này cho tiệt nọc! Dùng thuốc khác rồi cũng cần phải uống thuốc này thì mấy chắc khỏi hẳn được! Thuốc này rất hay, rất quí; vì không hại gì đến cơ sinh dục, lại bổ máu cho người có bệnh. Muốn dùng thuốc này trong một tháng thì nên mua một chai lớn littre. Giá có 3$00 mà thôi.

KÝ TÊN KHÔNG RÕ

Bản-quán xin các ngài mua báo khi có việc gì viết thư đòi hỏi bản-quán, thì cho biết cái số in ở tờ giấy gói báo, hoặc là gửi cho bản-quán cái giấy quấn ấy, để cho người làm dễ tìm kiếm. Kẻo các ngài thường hay ký tên vắn tắt, hoặc thảo quá, không cào đọc được, thành ra nhiều khi bản-quán không biết ai mà trả lời.

SOCIÉTÉ ASIATIQUE D'IMPORT ET D'EXPORT

Số 21, Rue Jules Ferry, ở Haiphong

CÓ BÁN: Vải, dạ, len, rượu vang, rượu sâm-banh, rượu cốt nhắc, các thứ đồ hộp, vân vân.

Ai muốn hỏi gì, hiệu ấy sẽ sẵn lòng trả lời và sẽ gửi ngay các mẫu hàng đi.

2078

Mỗi cái cả cước **2$70** Dáng xinh lắm!

Bản-hiệu mới sang nhiều đồng-hồ vỏ kền, dáng xinh đẹp, máy kép chạy thực tốt, bảo hành 2 năm, giá mỗi cái cả cước 2$70. Hễ lấy từ 3 cái trở lên chúng tôi xin chịu tiền cước, và hạ giá mỗi cái tính 2$50. Gửi cách lĩnh hóa giao ngân.

Xin quý khách chiếu-cố cho, mau mau kẻo hết.

2024 **TONG-YUNE-TAI**, *49, Phố hàng Ngang, Hanoi*

TAM TỈNH Y QUÁN

Hiệu chúng tôi nay có thầy thuốc án mạch, biết thực hư hàn nhiệt, trị bệnh biết nội ngoại căn nguyên, hoàn tán cao đan chế luyện tinh tế, hiệu nghiệm lắm lắm, dẫu chứng cực nguy cực trọng, mà số sống phúc còn chữa cũng được hồi sinh khởi tử, giàu có lấy phải giá, nghèo cùng quá thì giúp đỡ cho thuộc khỏi. xin quý-khách nhận hiệu Tam-Tỉnh-Y Quán ở phố hàng Mã-Mây, số nhà 91, Hanoi.

Xin kể các bệnh như sau này:

Nội thương ngoại cảm chư bệnh, thai tiền sản hậu chư bệnh, tiểu nhi cam kinh tả lị chư bệnh, tinh trĩ kinh niên đau bụng đau tức ho lao đờm xuyễn, phù thũng cổ chướng phương thấp, bất toại, đau mắt màng mộng cam tử mộng tinh, di tinh lậu tinh, lậu tinh, bạch chọc hạ cam, chỉ dương mai, đàn bà kinh nguyệt bất điều, khí hư huyết hôi, bạch đái, sinh đẻ.

Thuốc lậu đặc biệt giá:

Một chai thuốc nước thụt	0$50
Ống thụt	0 50
Một hộp thuốc uống	1 00

NGUYỄN-HỮU-THU DIT SEN

HAIPHONG

CÁC ĐƯỜNG TÀU CHẠY SÔNG, BIỂN:

Tàu BẢO-THẠCH (JADE) chạy Hải phòng, Nam-hải, Bắc-hải, Hongkong
Tàu GIAO-CHỈ chạy Hải-phòng, Nam-định
Tàu ĐỒNG-LỢI chạy Hải-phòng, Nam-định.
Tàu TÂN-ĐỆ chạy Phả-lại (Sept Pagodes), Lâm.
Tàu CÁT-TƯỜNG chạy Hải-phòng, Kiến an.
Tàu CHAMPAGNE chạy Hải phòng, Hongay.
Tàu ĐỆ-ĐỆ chạy Hải-phòng, Hải-dương.

Những hàng hóa thì phải xếp xuống tàu một giờ trước khi tàu khởi-hành

Ai cần điều gì xin hỏi tổng cục tại Hải phòng

Phố Bonnal số 81 — Phố Tourane số 9

TÉLÉPHONE Nº 381

2011

NHỮNG ĐỒ TƠ LỤA

HIỆU

C. J. BONNET

LÀ TỐT HƠN CẢ

PACHOD Frères & Cie LYON

2050

JAZ

RÉVEIL DE PRÉCISION

BÁN TẠI: GRANDS MAGASINS RÉUNIS HANOI.

Giá: 30 francs.

SOCIÉTÉ DES PHOSPHATES DU TONKIN

133, Avenue Paul Doumer à Haiphong

XƯƠNG-TÁN (PHOSPHATES) là một thứ bột vun lúa, giống mầu, rất tốt, Vun ruộng bằng XƯƠNG-TÁN thì lúa rồi ra được gấp hai, gấp ba.

Hội chúng tôi tỉnh nào cũng có người đứng ĐẠI-BIỂU

Ai muốn hỏi han gì, xin cứ gửi giấy cho chúng tôi tại Haiphong, 133, Avenue Paul Doumer (Phố Cầu-Đất).

Chúng tôi bán giá như sau này, hàng lấy tại nhà máy ở Haiphong

28$00 một tấn PH. 19/24. Thứ bột để vun ruộng chua.

32.00 một tấn PH. S Thứ bột này thông dụng cả ruộng chua, ruộng ngọt

2035

CAFÉ, RESTAURANT

HOTEL DES COLONIES

TRUNG-BẮC KHÁCH-SẠN

Chính-quán tại phố hàng Trống, số 80 ngay cửa Nhà-Thờ

Phụ-quán có vườn hoa rộng rãi, ở số 68 cũng phố ấy.

Đủ các cách tiện-lợi và lịch-sự theo lối ăn ở của người Âu-châu

Bản-sạn thừa tiếp các quí-khách Tây-Âu và Đông-Á cũng một cách bình-đẳng, mà lại để tùy ý cho các ngài, người Nam-Việt hoặc người Trung-hoa, muốn ăn, ở, hoặc uống rượu chỗ biệt-tịch cũng được, và cũng một giá tiền.

Có xe **Ô-TÔ** cho các quí-khách đi giờ, hoặc đi các tỉnh

Giây nói số: 230 — hoặc số: 150

Phụ quán cũng có giây nói trực tiếp với chính-quán

2048

Nº 49

TÁI-SINH-DUYÊN

(Sự-tích Mạnh-lệ-quân)

NGUYỄN-ĐỖ-MỤC *dịch thuật*

Mạnh-lệ quân lui ra, bảo con *Vinh-lan* rằng:

— Mày đưa ta sang phòng *Phương-thị*.

Khi vào phòng *Phương-thị*, có *Tô đại-nương* đang ngồi tại đấy. Bấy giờ *Mạnh-gia linh* lại ra nghỉ ở nhà ngoài. *Mạnh-lệ-quân* liền nói với *Phương-thị* rằng:

— Khi tôi đi khỏi rồi thì nhờ gia-tẩu phụng dưỡng hai thân cho, tôi đây thật là kẻ bất-hiếu.

Phương thị nói:

— Phận tôi là con dâu, nên phải phụng dưỡng, hà-tất tiểu-thư phải dặn bảo. Huống chi tiểu thư đã đi lấy chồng, nhưng cũng được gần-gụi, thỉnh thoảng lại về thăm nhà, có lo ngại chi việc ấy.

Mạnh lệ-quân nói:

— Nói vậy thì nói, nhưng đã bỏ nhà ra đi thì biết bao giờ lại được cùng hai thân sum họp, cho nên việc phụng-dưỡng hai thân, thật trông-cậy ở gia-tẩu vậy.

Phương-thị nói:

— Sinh con trai muốn cho có vợ sinh con gái muốn cho có chồng, ấy lòng cha mẹ ai cũng như vậy. Nay tiểu-thư về nhà chồng thì hai thân được yên lòng, còn phụng-dưỡng hai thân, tức là bổn-phận của tôi, tiểu-thư chớ lo-ngại.

Mạnh-lệ-quân không dám bảo thực, lại nói mấy câu từ-biệt, rồi sai con *Vinh-lan* châm đèn, cáo từ lui ra. *Mạnh-lệ-quân* lại bảo con *Vinh-lan* rằng:

— Nàng *Tô ánh-tuyết* cùng ở với ta trong 16 năm trời, nay ta sắp đi xa. Vả ta lại định nhờ nàng thay ta việc ấy, thế thì ta cũng nên đến từ biệt mấy câu.

Con *Vinh-lan* nói:

— Tiểu-thư nghĩ thế là chu-tất quá.

Nói xong, lại đưa *Mạnh lệ-quân* đến phòng *Tô-ánh-tuyết*. Nguyên nàng *Tô-ánh-tuyết* vẫn có lòng căm tức *Lưu-khuê-bích* làm hại *Hoàng-phủ thiếu-hoa* để lỡ sự nhân-duyên của mình. Lại thấy *Mạnh-lệ quân* ra ý bạc-tình, không thương xót chút nào cả, cũng lấy làm giận. Chỉ tiếc rằng mình là người dưới, không dám nói nhiều. Trong hai ngày trời, nàng luống những âu sầu mà nên bệnh.

Tối hôm ấy, người mẹ nàng là *Tô-đại-nương* lại sang phòng *Phương-thị* có việc, nàng ngồi một mình trong phòng, buồn-bã lạ thường. *Mạnh-lệ-quân* đẩy cửa bước vào *Tô-ánh-tuyết* đang nằm ở trong giường, trông thấy *Mạnh-lệ-quân*, vội-vàng chạy ra nghênh tiếp.

Mạnh-lệ quân cầm lấy tay *Tô-ánh-tuyết* mà bảo rằng:

— Chị em ta cùng ở với nhau trong 16 năm trời, khác nào ruột-thịt. Nay em sắp phải đi xa, vậy đến đây để từ biệt cùng chị. Em còn một lời muốn nói chẳng biết chị có nghe cho hay không?

Tô-ánh-tuyết nói:

— Bao giờ tôi cũng sẵn lòng vâng lời tiểu-thư, nhưng chẳng hay việc gì, xin tiểu thư cứ nói.

Mạnh lệ-quân nói:

— Nay em phải ra đi, giả-sử hai thân em ở nhà có việc gì nhờ chị thì chị cũng nên nghĩ đến tình em mà chớ từ-chối, thế là em được ơn lòng vậy.

Tô-ánh-tuyết nào có ngờ đâu đến việc nhờ mình thay làm tiểu-thư, nàng mới đáp rằng:

— Hai mẹ con tôi chịu ơn lão-gia đây nhiều lắm. Tôi không phải là kẻ quên ân bội nghĩa. Nếu lão-gia và phu nhân có sai khiến việc gì, dẫu nhẩy vào đống lửa, cũng không dám từ-chối.

Mạnh lệ-quân nghe nói, mừng rỡ mà rằng:

— Trước mặt em và có con *Vinh-lan* ở đây, xin chị nhớ câu nói ấy cho, chớ bao giờ phụ lời, sau này ta còn có ngày gặp gỡ.

Tô-ánh tuyết nói:

— Vâng! nếu có lòng khác thì sao còn ra giống người.

Con *Vinh-lan* nghĩ thầm: nàng *Tô-ánh tuyết* thật là ngây dại. *Mạnh* ta nhờ nàng đến ở với một chàng nam-tử mà cũng vâng lời *Mạnh-lệ-quân* lại nói:

— Chị đã nhận lời cho như vậy thì em cũng được yên lòng.

Tô-ánh tuyết nói:

— Việc nhà, tiểu-thư chớ lo-ngại. Tôi chỉ xin chúc cho tiểu-thư đi chuyến này chóng *Lưu* quốc-cữu bội phần ân-ái, chóng sinh quí tử, thế là tôi được vui lòng.

Mạnh-lệ-quân biết là nàng nói mỉa mình, liền thở dài mà rằng:

— Đa tạ cái lòng tử-tế của chị, nhưng sự ân ái ấy chưa biết ở kiếp này hay là kiếp sau vậy.

Tô-ánh-tuyết nói:

— *Lưu* quốc-cữu vì sự nhân-duyên của tiểu-thư mà hao tổn bao nhiêu tâm lực. Tiểu-thư lại là một người tài-mạo kiêm toàn thì khi về nhà họ *Lưu*, chắc được phỉ nguyền sở-ước, có sao tiểu-thư còn phải nói đến câu « Kiếp này hay kiếp sau » nữa.

Mạnh-lệ quân nói:

— Ai là người ân-ái với chàng, về sau rồi chị sẽ biết.

Tô-ánh-tuyết vẫn cho là *Mạnh-lệ-quân* kiếm lời chống-chế, mới không nói đến chuyện ấy nữa. *Mạnh-lệ-quân* cáo từ mà rằng:

— Thôi chị đi nghỉ, em xin về phòng.

Tô-ánh-tuyết đứng dậy tiễn ra đến cửa phòng thì *Mạnh-lệ-quân* ngăn lại mà bảo rằng:

— Thôi! Đêm đã khuya rồi, xin chị trở lại.

Tô-ánh tuyết vâng lời trở lại, liền đóng cửa phòng, rồi cởi áo lên giường nằm, nghĩ thầm: một người tài học như thế, cũng uổng mà thôi, không có chút tiết-tháo nào cả thì thật đáng hổ thẹn.

Lại nói chuyện *Mạnh-lệ-quân* và con *Vinh-lan* về phòng, che kín ngọn đèn lại, hai người cùng nhau ngồi thầm mà đợi cho đến khuya để cải-trang. Trong khi ngồi đợi, nín lặng không dám nói câu gì, chỉ nghe tiếng giọt nước điểm canh thánh-thót. Mãi đến quá canh ba, bốn bề đều im phăng-phắc.

Mạnh-lệ-quân bảo con *Vinh-lan* rằng:

— Bây giờ đã khuya lắm rồi, ta nên cải-trang đi.

Nói xong, liền khêu to đèn lên, rồi mở rương lấy quần áo. Hai người cùng cuốn chặt tóc lại mà đội khăn học trò. Thứ khăn này là *Mạnh-lệ-quân* đã lấy trộm của *Mạnh-gia-linh* từ trước.

Khi cải trang xong, *Mạnh-lệ-quân* đứng trước cái gương, miệng tủm-tỉm cười mà bảo con *Vinh-lan* rằng:

— Nay ta ăn mặc như thế này, trông thật là một chàng thiếu-niên xinh đẹp vậy.

Con *Vinh lan* cũng cười mà bảo rằng:

— Tiểu-thư ăn mặc như thế, giả-sử có bậc giai-nhân nào trông thấy, chắc phải xiêu lòng.

Mạnh-lệ quân đem bức tranh và một phong thư để ở trên bàn. Lại ngảnh mặt về phía nhà thờ, xụp lạy mà khấn rằng:

— Một đứa nữ-tôn bất hiếu này từ bỏ quê hương mà đi, xin tổ-tiên phù-hộ cho, may ra lập nên công-danh, cứu được nhà chồng khỏi vòng tai nạn. Giả-sử có xẩy ra sự gì thì nữ-tôn này xin vì chữ « Trinh tiết » mà chết, dẫu chết cũng không hối-hận chút nào.

(*Còn nữa*).

Certifié l'insertion

Imprimerie de Trung Bắc Tân Văn

Le Gérant NGUYỄN-VĂN-LUÂN